

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

(підпис)

Олег ШЕРЕМЕТ
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2023 р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

(підпис)

Лада ШІРІНЯН
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
на тему: Шляхи удосконалення кредитної політики комерційного банку

Виконав (ла): здобувач (ка) 4 курсу, групи 15а

Кріпак Яна Вікторівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Керівник: Шірінян Лада Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Рецензент Людмила Соломчук
(ім'я та прізвище)

(підпис)

Я, як здобувач (ка) Національного університету харчових технологій, розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я, не надавав (ла) і не одержував (ла) недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Київ – 2023р.

комерційного банку АТ «ОТП Банк», млрд грн, табл. 9. Орієнтовна ціна оновлення мобільно додатку АТ «ОТП Банк», дол. США, рис., рис. 2. Механізм формування кредитної політики банку, рис. 3. Фактори, що визначають кредитну політику банку, рис. 4. Активи та рентабельність «ОТП Банк» за 2020-2022 рр., рис. 5. Чистий комісійний дохід «ОТП Банк», млн грн, рис. 6. Чистий прибуток «ОТП Банк» млн грн, рис. 7. Кредитно – інвестиційний портфель 2020-2022 рр., млрд грн, рис. 8. Працюючий кредитний портфель за 2020-2022 рр., млн грн, рис. 9. Кредитний портфель юридичних та фізичних осіб 2020-2022 рр., млрд грн.

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Шірінян Л. В.		
II	Шірінян Л. В.		
III	Шірінян Л. В.		

7. Дата видачі завдання 05 грудня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Вибір теми, написання заяви, отримання завдання і узгодження плану з керівником	05.12.2022	
2	Робота над 1-м розділом та перевірка керівником	до 24.03.2023	
3	Робота над 2-м розділом та перевірка керівником	до 24.04.2023	
4	Робота над 3-м розділом та перевірка керівником	до 17.05.2023	
5	Оформлення роботи і подання керівникові для проходження попереднього захисту	до 19.05.2023	
6	Попередній захист	30.05.2023	
7	Подання кваліфікаційної роботи з підтвердження керівника на перевірку академічного плагіату.	01.06.2023	
8	Доопрацювання кваліфікаційної роботи після попереднього захисту та перевірки на плагіат, узгодження змісту доповіді та презентації з керівником, отримання відзивів на роботу	До 06.06.2023	
9	Підпис остаточного варіанту роботи завідувачем кафедри	07.06.2023	

Здобувач

Кріпак Я.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

Шірінян Л.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кріпак Я.В. «Шляхи удосконалення кредитної політики комерційного банку»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 –Фінанси, банківська справа та страхування. Національний університет харчових технологій, Київ, 2023.

Кваліфікаційна робота присвячена розв’язанню теоретичних та практичних проблем кредитної політики комерційного банку на прикладі АТ «ОТП Банк».

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми та сформульовано завдання дослідження.

У першому розділі розглянуто сутність та роль кредиту, кредитний портфель та особливості кредитної політики.

Другий розділ присвячено аналізу фінансово-економічної діяльності АТ «ОТП Банк» та оцінці його кредитного портфеля.

У третьому розділі обґрунтовано шляхи удосконалення кредитної політики банківської установи.

Ключові слова: *кредит, кредитний портфель, кредитні операції, кредитна політика, комерційний банк, кредитний ризик, кредитування.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ.....	6
1.1. Економічна сутність та роль кредиту в банківській діяльності.....	6
1.2. Кредитний портфель як фінансовий інструмент банківської установи.....	17
1.3. Особливості механізму формування та реалізації кредитної політики комерційного банку.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ АТ «ОТП БАНК».....	31
2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «ОТП БАНК».....	31
2.2. Аналіз фінансового стану АТ «ОТП БАНК».....	37
2.3. Аналіз структури та динаміки кредитного портфелю АТ «ОТП БАНК»... ..	42
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В РИНКОВИХ УМОВАХ.....	50
3.1. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю.....	50
3.2. Напрями оптимізації кредитної політики АТ «ОТП БАНК».....	62
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Кредитна політика фінансово-кредитної установи – це сукупність грошово-кредитних дій, спрямованих на досягнення певних фінансових результатів, і є складовою банківської політики.

Банківські установи відіграють вирішальну роль у сучасній економіці, оскільки вони працюють у тандемі з потребами відтворення. Вони служать основним економічним зв'язком, задовольняючи інтереси виробників, і діють як посередники між промисловими і комерційними організаціями, сільським господарством і широким населенням.

Для банківської установи надання кредиту є неймовірно прибутковою справою. Однак це пов'язано зі значним ризиком. Щоб пом'якшити ці ризики, банківські установи повинні бути інноваційними у розробці нових методів надання кредитів та розширенні кола одержувачів кредитів. Таким чином, будь-якій банківській установі необхідна ефективна кредитна політика, приділяючи особливу увагу управлінню простроченою заборгованістю.

Питаннями сутності кредитної політики та розробки напрямів її оптимізації займались багато вчених, висвітлювали у своїх працях: Я. І. Чайковський, М. М. Александрова, С. О. Маслова, С. В. Мочерний, Б. П. Луців, Н. В. Захараш, П. Т. Саблук, О. В. Васюренко та інші. Проведення досліджень щодо кредитної політики банку має вирішальне значення через її суттєвий вплив на стабільність діяльності та фінансові результати установи. Ефективна програма кредитування веде до покращення якості активів, прибутковості та позитивного фінансового результату.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є визначення шляхів удосконалення кредитної політики комерційного банку.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- визначити економічну сутність та роль кредиту в банківській діяльності;
- охарактеризувати кредитний портфель, як фінансовий інструмент банківської установи;
- дослідити особливості механізму формування та реалізації кредитної політики комерційного банку;
- надати організаційно-економічну характеристику АТ «ОТП Банк»;
- провести аналіз фінансового стану АТ «ОТП Банк»;
- оцінити структуру та динаміку кредитного портфелю АТ «ОТП Банк»;
- обґрунтувати необхідність мінімізації кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю;
- запропонувати напрями оптимізації кредитної політики АТ «ОТП Банк».

Об'єктом дослідження є формування та провадження кредитної політики комерційного банку.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають між кредиторами і позичальниками у процесі формування та реалізації кредитної політики банку.

Методи дослідження. В процесі виконання роботи були застосовані комплексні, функціональні та графічні підходи для опису проведення кредитних операцій комерційним банком. У роботі були використані методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення.

Інформаційною базою слугували праці зарубіжних та вітчизняних вчених у сфері оптимізації кредитної політики банківських установ, навчальні посібники та підручники, законодавчі та правові акти, монографії та фінансові звіти АТ «ОТП Банк».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

1.1. Економічна сутність та роль кредиту в банківській діяльності

У сучасній прогресивній економіці комерційні фінансові інститути стали опорою ринку завдяки розвитку ринкових відносин. Політика цих установ відображає ефективне функціонування всієї економіки держави.

Ці установи надають тимчасово безкоштовні ресурси суб'єктам господарювання, які не мають достатньо коштів для успішного здійснення своєї діяльності. Цей принцип є критично важливим, і він підкреслює важливість банківського сектору в економічному зростанні країни.

Кредитні відносини є двосторонніми, і вони вважаються незамінними як суб'єктами господарювання, так і установами кредитної системи. Вкладення коштів у кредитні організації створює джерело кредиту, а розподіл цих ресурсів на задоволення потреб економіки та населення називається наданням кредиту. Кредитний ринок України на сьогодні є одним із найбільших і значущих сегментів фінансового ринку країни [1].

Банківська галузь безпосередньо пов'язана з наданням кредитів, оскільки банки пропонують суб'єктам господарювання грошові ресурси для їх повсякденної діяльності. Фінансове благополуччя регіону, який обслуговує банк, значною мірою залежить від здатності банку виконувати свою кредитну функцію. Позики складають приблизно 60% усіх банківських активів, генеруючи дві третини всіх доходів банку. Хоча вони є найприбутковішою частиною активів банку, вони також є найризикованішими [1].

У науковій літературі бракує вичерпного пояснення тонкощів процесів кредитування, що призводить до різних тлумачень терміну «кредит» серед науковців (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Основні підходи до трактування поняття «кредит»

Науковці	Трактування
Я.І.Чайковський	Він визначає кредит як «певний вид економічних відносин, котрі формуються в суспільстві», і обґрунтовує наступні принципи кредитування на умовах: зворотності, строковості, цільового кредитування, забезпеченості, платності, та диференційованого підходу [2].
М.М. Александрова, С. О. Маслова	Розглядають кредит як об'єктивну вартісну категорію, складову частину товарно-грошових відносин, а його необхідність викликана існуванням товарно-грошових відносин [3].
С.В. Мочерний	Кредит – це позика в грошовій або товарній формі на умовах повернення у певний термін з виплатою відсотка [4].
Б.П. Луців	Кредит розкриває як економічні відносини між суб'єктами ринку стосовно перерозподілу вартості на принципах зворотності, строковості та платності [5, с. 141].
Н.В.Захараш	Характеризує кредит як «суспільні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з передачею один одному в тимчасове користування вільних коштів на засадах зворотності, платності та добровільності» [6, с. 50].
П.Т.Саблук	Визначає, що «кредит це економічні відносини між юридичними та фізичними особами і державами з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка» [7, с. 139]
О. В. Васюренко	Кредит – це сукупність відповідних економічних відносин між кредитором та позичальником з приводу зворотного руху вартості [8]

Проаналізувавши методи, які вчені використовують для тлумачення терміну «кредит», можна зробити висновок, що найбільш поширеним є розуміння кредиту як економічних відносин власності.

Суть кредиту найкраще виражається через його відносини, функції та форми. На його сутність опосередковано впливають види кредитів. Як економічне поняття кредит охоплює сукупність конкретних економічних відносин.

Якщо говорити в загальному вигляді, то основними суб'єктами кредитних відносин є кредитор і позичальник, а об'єктами – активи кредитних організацій, а також вклади як фізичних, так і юридичних осіб.

- кредитні відносини тісно переплітаються з відповідними елементами товарно-грошових відносин. У результаті в кредит, який є різновидом руху в кредитних відносинах, можуть бути надані як гроші, так і товари;

- важливо зазначити, що кредитні відносини не змінюють права власності на цінності. Кредитор залишається власником позиченої вартості, а позичальник лише тимчасово отримує її в користування, після чого повинен повернути її законному власнику.;

- платоспроможність (нееквівалентність) кредитних відносин означає повернення позичальником кредитору більшої суми вартості, ніж те, що було отримано спочатку. Тому комусь може здатися дивним, що окремі вчені стверджують, що позика надається «як правило, з виплатою відсотків». Це пов'язано з тим, що метою кредитування є отримання відсотків на додаток до повернення позиченої вартості.

- характерною рисою кредитних відносин є позичковий капітал [9].

Закон України «Про банки і банківську діяльність» визначає банківський кредит як будь-яке зобов'язання банку надати певну суму коштів, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати вимогу, будь-яке продовження строку повернення в обмін на зобов'язання боржника погасити всю належну суму, включаючи відсотки та інші комісії [10].

При характеристиці банківського кредиту виявляються різні особливості. Один цікавий факт про банк полягає в тому, що він працює з більшою кількістю позикових коштів, ніж власних, тобто банківська установа позичає вільний капітал у підприємств, які розмістили кошти в конкретному банку.

На думку О.В. Дзюблюка, першочерговими джерелами формування капіталу банків є їх власні кошти, кошти, розміщені на вкладах фізичних та юридичних осіб, міжбанківські кредити, кошти, отримані від емісії цінних паперів, а також залишки на поточних і розрахункових рахунках. Учасниками банківської кредитної операції є позичальник, яким може бути або підприємство, домашнє господарство, або держава, а також кредитна установа. Банківські позики зазвичай беруться для задоволення короткострокових фінансових потреб [11, с. 427-428].

Основна характеристика банківського кредиту зображена на рис. 1.1 [11, с. 428].

Рис. 1.1. Основна характеристика банківського кредиту

На думку О. В. Дзюблюка, банківський кредит має певні визначальні характеристики, такі як:

- вимога участі банку в кредитному договорі;
- банківський кредит відіграє вирішальну роль в економіці, оскільки є основною формою кредиту та основною сферою діяльності банку. Це дозволяє концентрувати тимчасово вільні кошти та їх перерозподіл з умовами повернення;
- банк як кредитора можна охарактеризувати з використання ним позичених ресурсів, а не власних, для надання позик. Це створює подвійне зобов'язання для банку: він повинен пообіцяти повернути вкладникам кошти, які вони довірили банку після закінчення узгодженого періоду, і він також повинен пообіцяти позичальникам, що сума позики буде повернена.;
- роль банківського кредиту в економіці двояка: по-перше, на мікрорівні він задовольняє індивідуальні виробничі та споживчі потреби позичальників, а по-друге, на макрорівні він збільшує грошову масу в обігу та допомагає забезпечити безперервність відтворення;
- надання кредиту в формі грошових коштів, що дозволяє подолати обмеження, пов'язані з іншими формами кредиту [11, с. 427 - 428].

У сучасному кредитному середовищі різноманітні нормативні акти диктують регулювання гарантування повернення кредиту за кредитними відносинами. Розглянемо основні принципи на рис. 1.2 [12, с. 13].

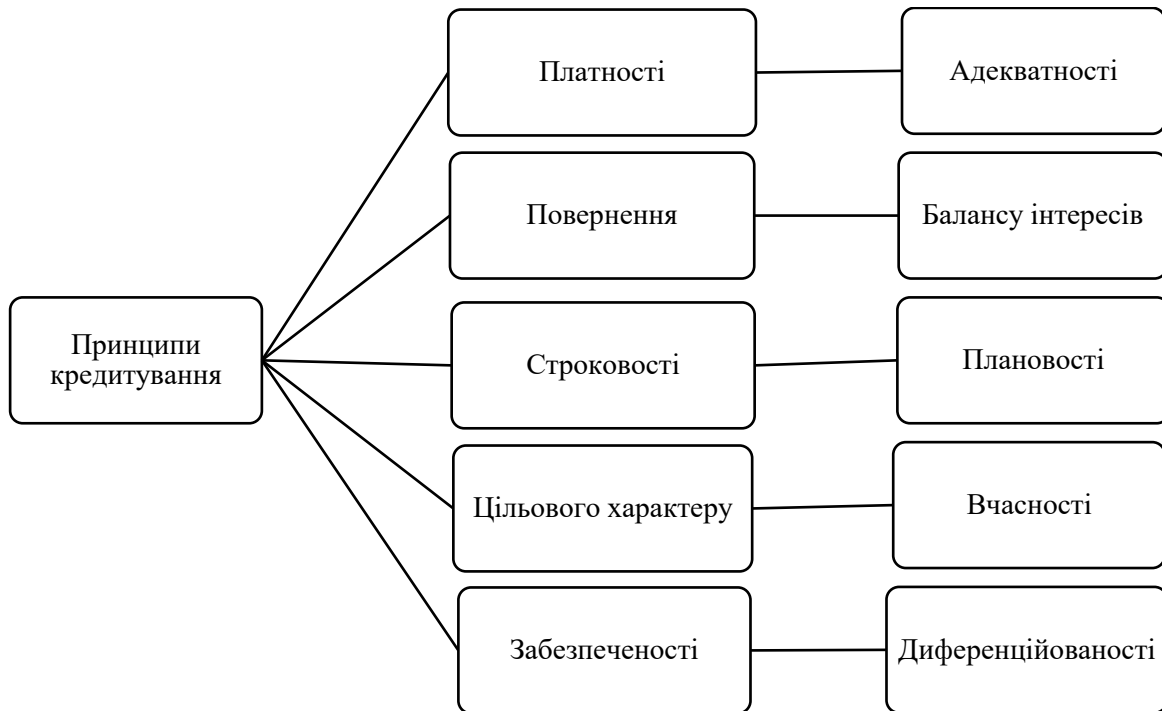

Рис. 1.2. Основні принципи кредитування

Акт позики керується певними фундаментальними принципами. На думку В.Д. Лагутіна система принципів кредитування поділяється на три основні рівні.:

- загальні економічні принципи кредитування, які передбачають дотримання ринкових відносин, раціональність, ефективність, комплексність і розвиток;
- особливе економічне значення кредиту пов'язане з певними фундаментальними принципами погашення, безпеки, пунктуальності, призначення та платежу, перевищення яких призводить до втрати його унікальної цінності;
- частковими або одиничними за своєю природою або правила кредитування часто є специфічними для кожної окремої ситуації та можуть по-різному проявлятися в окремих кредитних операціях [12].

Принцип забезпечення кредиту надає банку повноваження захищати свої інтереси та зменшувати ризики збитків, понесених у результаті неспроможності позичальника погасити свій борг через неплатоспроможність. Походить від італійського слова *risico*, що означає загрозу або обійти скелю, термін кредитний

ризик означає ймовірність невиконання позичальником своїх кредитних зобов'язань через несплату основної суми кредиту та відсотків протягом узгоджених умов.

Обов'язок банківської установи щодо забезпечення кредитів визначається наявністю прав, які дозволяють їй захистити свої інтереси та уникнути збитків у зв'язку з неспроможністю позичальника повернути кредит. Метою принципу забезпеченості є забезпечення захисту банківської установи в майбутньому, якщо позичальник не виконає зобов'язання, викладені в кредитній угоді. Цей принцип ефективно реалізується на практиці, коли кредити видаються під заставу або фінансові гарантії. Суть цього принципу полягає в забезпеченні захисту інтересів банку та мінімізації його збитків у разі неплатоспроможності позичальника.

Остаточним запобіжником для банків є дотримання принципу повернення кредиту, на що вказують дослідження В.М. Усоскіна. Приймаючи рішення про надання кредиту, банк повинен виходити не лише з запропонованого позичальником забезпечення, а й з обґрунтування проекту, для якого береться кредит. Якщо договір позики ґрунтується на підвищеному ризику, було б серйозною помилкою надавати позику, забезпечену економічним обґрунтуванням, і використовувати її як засіб погашення [13].

Економія використання кредиту регулюється принципом раціоналізації та ефективності кредитування, що важливо як для банківської установи, так і для позичальника. Цей принцип проявляється в оцінці кредитоспроможності позичальника, яка гарантує банку, що позичальник поверне кредит у строки, узгоджені в договорі.

Одним із негативних наслідків кредитного ризику для банківської системи є неспроможність погашення кредитних зобов'язань у встановлений термін. Серед складових банківської системи кредитний портфель банку найбільш схильний до впливу кредитних ризиків. Дем'яненко ретельно досліджує саму природу кредитного ризику, використовуючи управління кредитним портфелем як структуру, яка охоплює відхилення фактичної прибутковості від очікуваної прибутковості. Це визначення забезпечує більш чітке розуміння фінансових

наслідків непродуманої та небезпечної кредитної політики. Кредитний портфель – це місце, де накопичуються банківські ризики [13].

При укладанні кредитної операції укладається договір позики, записи про що вносяться в баланс кредитора і позичальника разом із записами на відповідних банківських рахунках [14].

Існує визначення для наступних видів кредитних операцій:

- Товарний кредит. Господарська практика товарного кредиту передбачає продаж товарів з відстрочкою платежу. Цей тип відстрочки платежу є довшим, ніж зазвичай пропонують банківські рахунки, або триває понад 30 календарних днів із дати продажу.

- Комерційний кредит – це практика в діловому світі, яка обертається навколо надання товарів із відстроченням платежу. Ця затримка подовжується за межі типових умов доставки, і покупець отримує можливість оплатити пізніше.

- Фінансовий кредит – це операція в бізнесі, яка передбачає позику коштів під певні процентні ставки на певний період. Цю позику необхідно повернути разом із нарахованими відсотками та повернути основну суму боргу [13].

Процедура кредитування підприємств комерційними банками на основі їх кредитної політики визначає банківський механізм кредитування. Успіх цього механізму полягає в узгодженні економічних інтересів кредитора з інтересами позичальника, що дозволяє обом сторонам досягти бажаного результату в сфері кредитних відносин [1].

Поняття кредитних відносин стосується взаємодій між кредиторами, позичальниками та пов'язаними з ними особами, які виникають у зв'язку з розробкою, виконанням, примусовим виконанням, зміною та укладенням кредитного зобов'язання. Це економічно суттєво, оскільки кредитні відносини засновуються та здійснюються під час створення, реалізації та укладення будь-якого зобов'язання, яке дозволяє одній особі отримати (або потенційно отримати) вимогу відповідно до кредитного контракту [15].

Для класифікації банківських кредитів можна використовувати безліч характеристик. Банківські кредити можна поділити за строками користування на:

- короткострокові (до 1 року);
- середньострокові (від 1 до 3 років);
- довгострокові (понад 3 роки).

Кожному з цих видів банківського кредиту притаманні конкретні ознаки, організаційні способи надання позик та їх погашення. Короткострокові кредити надаються банками позичальникам на цілі поточної господарської діяльності у разі виникнення у них тимчасових фінансових труднощів у зв'язку із витратами, які незабезпечені надходженнями коштів у відповідному періоді. Кредити середньострокового характеру пропонуються для покриття вартості обладнання, поточних витрат, фінансування капітальних вкладень. З іншого боку, довгострокові кредити надаються банками позичальникам для допомоги у створенні основних засобів [16].

Розуміння кредитної практики бізнесу пов'язане з появою та зростанням споживчого кредиту, а також із загальним збільшенням обсягів кредитування населення. Відновленню інтересу до споживчого кредитування сприяла оперативність видачі та позичання кредиту, впровадження інноваційних методів прискорення процесу оформлення кредиту, максимальна спрощеність дистанційної оплати кредитів та операцій міжбанківської мережі. Тепер позики можна надавати без додаткових документів, наприклад довідки про доходи.

Автокредити є другою за популярністю категорією кредитів після споживчих. Умови автокредитування включають конкретні умови, які розраховані на придбання автомобіля, такі як забезпечення кредиту заставою, здійснення платежів, надання обов'язкового початкового внеску, який може становити до однієї третини вартості автомобіля, а також страхування автомобіля. Іпотечне кредитування як і раніше користується популярністю серед населення і є ефективним рішенням для залучення та використання тимчасово вільних коштів. Він також сприяє досягненню

соціальних цілей, підтримуючи людей у задоволенні їхніх фінансових потреб через механізм фінансового ринку.

Мікропозики – форма кредитування, яка заслуговує на увагу. Що відрізняє їх від традиційних банківських позик, так це блискавичний час обробки та відсутність необхідності в додаткових довідках або паперах під час процесу подачі заявки. Ще одним фактором, що сприяє швидкості отримання фінансових ресурсів позичальниками мікрокредитів, є відсутність вимоги банків щодо перевірки платоспроможності поручителів чи застави [17].

Безумовно, існують труднощі, пов'язані з видачею мікропозик, які варто виділити. Початкова перешкода відображена у вищій процентній ставці, яка супроводжує ці позики. По-друге, терміни освоєння таких коштів часто скорочуються. Нарешті, впровадження додаткових вимог є ще одним фактором, який впливає на загальну вартість кредиту.

Проаналізувавши представлену інформацію, можна зробити висновок, що кредитування домогосподарств стає все більш поширеною тенденцією в місцевій економіці. Для людей позичання грошей є життєво важливим ресурсом для підвищення їхнього безпосереднього добробуту та підвищення загальної якості життя. Слід визнати, що кредит не лише задовольняє власні потреби, а й призводить до появи нових, сприяючи зрештою розширенню виробництва на ринку та розвитку вітчизняної економіки. Кредитом встановлюються перетворення грошового капіталу в позичковий і взаємозв'язок між кредиторами і позичальниками. Процес передбачає накопичення та перетворення вільного грошового капіталу та доходів приватних і державних підприємств у позиковий капітал, який потім передається за тимчасову плату [17].

Вплив кредитної діяльності банку не обмежується банками та їхніми клієнтами; впливає і на тих, чиї кошти використовуються для формування кредитних ресурсів банку. Іншими словами, кредитна діяльність банків охоплює ширше коло суб'єктів, ніж просто позичальників, і охоплює більш широку сферу національної економіки, ніж конкретний сектор, у який банки вкладають свої кредитні кошти.

Такий підхід підкреслює критичну роль кредитної діяльності та вимагає спеціальних заходів для її захисту. Кредитна діяльність має ряд відмінних рис, включаючи економічні, правові, соціальні та комерційні аспекти (рис. 1.3) [18].

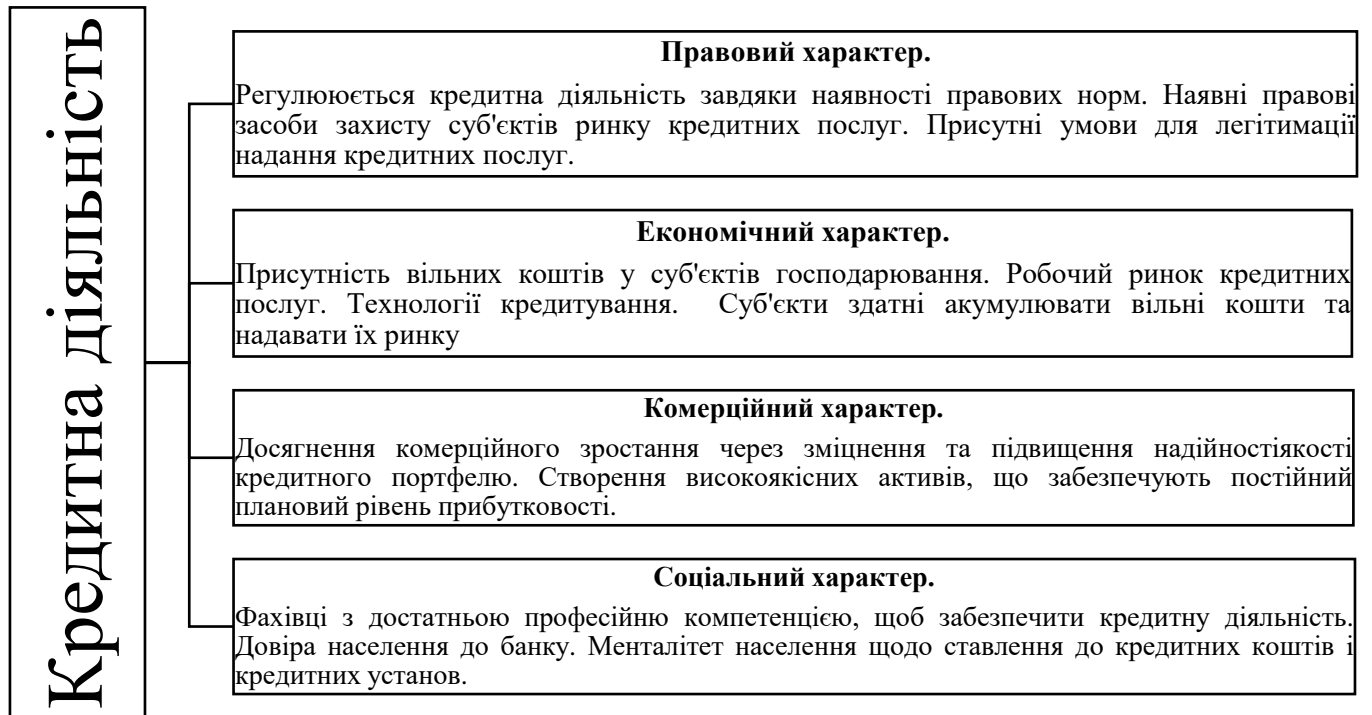

Рис. 1.3. Ознаки кредитної діяльності

Поточна система кредитування базується на ліберальному підході. Це означає, що клієнт має свободу вибору, з якою кредитною установою працювати, замість того, щоб бути прив'язаним до конкретного банку. Вони також мають право відкривати кредитні рахунки в кількох банках, що розширює їхні можливості отримання кредитів і сприяє міжбанківській конкуренції. Встановлюючи кредитну політику, комерційні банки віддають перевагу балансу між інтересами банку, його акціонерів, вкладників і клієнтів. Вони також враховують національні інтереси країни [16].

Існуюча система надання кредитів базується не лише на наявних ресурсах, а й на економічних критеріях, визначених Національним банком України (НБУ) для комерційних банків. Ці критерії передбачають формування обов'язкових, страхових і резервних фондів і регулюють граничний розмір коштів, які можуть бути

залучені, і граничний розмір кредиту, який може бути наданий. У результаті кредитний механізм залежить від ліквідності балансів комерційних банків.

Сучасна система кредитування – це інноваційна структура, яка використовує нові методи та моделі кредитування. Наразі банки запровадили новий підхід до організації кредитних операцій, відійшовши від предметних кредитів до предметних, тобто кредитів, що надаються фізичним чи юридичним особам. Зараз позики також відіграють важливу роль у приватизації державних підприємств, а також в управлінні державним боргом. Багатоваріантну систему кредитування було створено, щоб обслуговувати позичальників і банки, які можуть вибрати найбільш прийнятну форму кредитування для своїх потреб, включаючи відновлювальні кредити для постійного обороту та одноразові кредити для подолання тимчасових розривів у платіжному обороті [17].

Кредитна діяльність спрямована на встановлення відносин між позикодавцем і позичальником, причому в першу чергу зосереджена вартість, передана як позика від однієї сторони іншій. У кредитній діяльності вартість, яка позичається, має бути відчутною і доступною для позичальника. Кредитор повинен фактично передати вартість позичальнику, і ця передача документується офіційною угодою, яка відповідає правовим нормам [18].

Кредитна діяльність банку як фінансового посередника передбачає залучення коштів і формування кредитних ресурсів, а також розміщення їх на кредитному ринку, що зумовлює значний рівень відповідальності перед різними суб'єктами, такими як кредитори, акціонери, позичальники та держава.

1.2. Кредитний портфель як фінансовий інструмент банківської установи

Вирішальним обов'язком кредитних операцій банку є сприяння постійному потоку капіталу та сприяння процесу продажу товарів, що є життєво важливим для

економіки. Як наслідок, для банків важливо встановити, ретельно перевірити та покращити конфігурацію свого кредитного портфеля.

О. В. Дзюблюк стверджує, що кредитний портфель – це організована сукупність позик і кредитних вимог, наданих банком у певний час. Банк навмисно створює цю колекцію для дотримання положень кредитної політики. Портфель має максимально відповідати кредитній політиці, оскільки це важливий компонент комплексного плану розвитку банку [20].

Професори М. Г. Лапуста та П. С. Нікольський пропонують дещо складніший метод, стверджуючи, що кредитний портфель – це сукупність вимог банків за позиками, класифікованих на основі факторів, пов'язаних із кредитним ризиком, і методів захисту від нього [19].

А. О. Єпіфанов та Т. А. Васильєва у своїх роботах розглянули кредитний портфель як цілеспрямовано сформовану групу кредитних вкладень банку відповідно до певної кредитної стратегії [21].

За словами Л. О. Примосткої, кредитний портфель – це сукупність усіх кредитів, наданих банком з метою отримання доходу. Банк пропонує кредити в різних формах, таких як позики, облігації, векселі, підтвержені аванси, рахунки, які вже пройшли, факторингові рахунки, овердрафти, короткострокові комерційні векселі та банківські акцепти. Ці зобов'язання подібні за своєю природою. Кредитний портфель складається із сукупної балансової вартості всіх позик, яка включає позики, термін погашення яких прострочений, пролонговані позики та невизначені позики [22].

Структура кредитного портфеля банку покращується за рахунок включення більш надійних і оптимальних кредитних вкладень.

Кредитний портфель банку визначається різними факторами, в тому числі фактором доходу, який узгоджується зі стратегією комерційного банку. На думку вчених, цей портфель являє собою загальну кількість наданих банком кредитів.

Основним джерелом доходу та головним фактором ризику для розподілу активів у банку є його кредитний портфель. Склад і якість цього портфеля значною

мірою впливають на фінансові результати, а також на стабільність і репутацію банку. Надійність банку важлива не лише для акціонерів, але й для підприємств та окремих осіб, які користуються його послугами. Відповідно до традиційної теорії портфеля, характеристики портфеля визначаються його позиціями та цілями, співвідношенням доходу до ризику та типами інструментів, що входять до нього.

Добре структурований кредитний портфель відповідає інтересам акціонерів і дозволяє банку виконувати свої зобов'язання як перед вкладниками, так і перед кредиторами [23].

Якщо кредитний портфель не структурований належним чином, це може призвести до численних згубних наслідків, які сильно вплинуть як на діяльність банківських установ, так і на загальну функціональність банківської системи. Отже, нестримне зростання проблемних кредитів у портфелі банку може призвести до:

- зменшення кредитної діяльності;
- пониження якості кредитного портфеля;
- витрат на управління проблемними кредитами;
- втрати репутації.

Під час формування кредитного портфеля вкрай важливо пам'ятати про можливі ризики, які можуть виникнути. Їх можна поділити на внутрішні і зовнішні (табл.1.2) [23].

Таблиця 1.2

Ризики при створенні кредитного портфелю

Зовнішні	Внутрішні
- санітарно-епідеміологічна ситуація;	- інформація про позичальника: неповна чи недостовірна;
- чинна податкова система і рівень оподаткування;	- недосконала кредитна політика банку;
- нормативно-законодавче регулювання кредитного портфеля банку;	- недостатній рівень класифікації персоналу банку;
- економічно-політичне становище;	- неефективність оцінювання та контролю кредитних ризиків;
- конкуренція між банками;	- рівень концентрації кредитного портфелю;
- рівень розвитку ринку банківських послуг;	- рівень диверсифікації кредитного портфелю.
- природно-кліматичні умови.	

Складено на основі джерела [23].

Цей аналіз має враховувати як зовнішні, так і внутрішні чинники, які сприяють його формуванню. Проте вкрай важливо, щоб ця оцінка ґрунтувалася на достовірних, оперативних і зрозумілих даних, які забезпечують ефективне управління банком.

Важливо зауважити, однак, що метою є не повне усунення ризику, а скоріше пом'якшення та зменшення його в максимально можливому ступені. Основна мета банків – мінімізувати ризик непогашення кредиту, забезпечити повернення позиченої суми [23].

Незважаючи на те, що кредитні операції залишаються основним джерелом прибутку для банків, недавній сплеск випадків непогашення кредитів поставив під загрозу стабільність і міцність банку. Для забезпечення максимальної прибутковості з мінімальним кредитним ризиком банку важливо створити структуру кредитного портфеля, яка сприяє ліквідності та високій якості.

Ступінь кредитного ризику визначається розміром грошових збитків у результаті неповернення позичальником основної суми кредиту та відсотків. Рівень кредитного ризику залежить від впливу та характеристик елементів, які диктують появу та розвиток такого ризику.

Банк формує кредитний портфель певного виду в залежності від цільового призначення. На співвідношенні прибутку та ризику базується тип портфеля який являє собою характеристику портфеля. Основні типи кредитного портфеля наведені на рис. 1.4 [24].

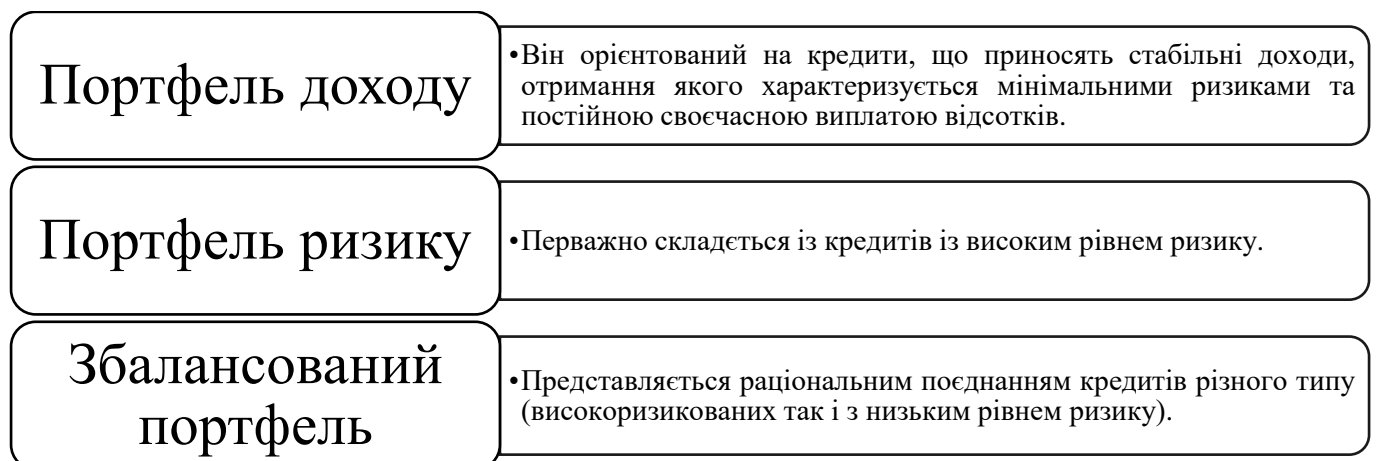

Рис. 1.4. Основні типи кредитного портфеля

Розглядаючи портфель, можна вибрати підхід із високим ризиком і високим прибутком, як це видно в портфелі ризиків. Навпаки, портфель прибутку пропонує нижчий рівень прибутку, але з мінімальним кредитним ризиком. Для тих, хто шукає більш збалансований підхід, може бути перевагою кредитний портфель, що складається з банківських позик. Цей тип портфеля пропонує ряд варіантів для вибору найефективнішого рішення, яке збалансовує ризик і прибутковість, зберігаючи при цьому певну фінансову структуру.

Основні обов'язки, пов'язані з формуванням кредитного портфеля, включають:

- у довгостроковій перспективі існує значне очікування отримання високого доходу;
- зниження ступеня ризику в кредитному портфелі до мінімального рівня;
- забезпечення того, щоб кредитний портфель підтримував необхідну ліквідність, є ключовим аспектом відповідності.

Взаємозалежність прибутковості, ліквідності та ризику є очевидною у формуванні кредитного портфеля в банківській галузі. Цей процес можна розділити на три етапи, які визначають створення портфоліо.

Початковий етап реалізації кредитної політики передбачає визначення загальних положень і цілей, а також створення необхідної інфраструктури для управління кредитними операціями.

Другий етап передбачає вибір конкретних об'єктів кредитування, які будуть включені в кредитний портфель.

Третій етап передбачає аналіз стану кредитного портфеля та ефективне управління виявленими відхиленнями від оптимального стану. Щоб сформувати ідеальний кредитний портфель, вкрай важливо прагнути до виконання надійної кредитної політики шляхом ретельного вибору надійних та ефективних кредитних інвестицій [24].

Основним джерелом доходу банку є кредитний портфель, і як такий він служить причиною ризику під час інвестування в активи, а також дозволяє банку кредитувати клієнтів. І навпаки, ризик зазнати фінансових втрат у результаті

невиконання позичальником своїх зобов'язань безпосередньо пов'язаний з кредитним ризиком (рис. 1.5) [25].

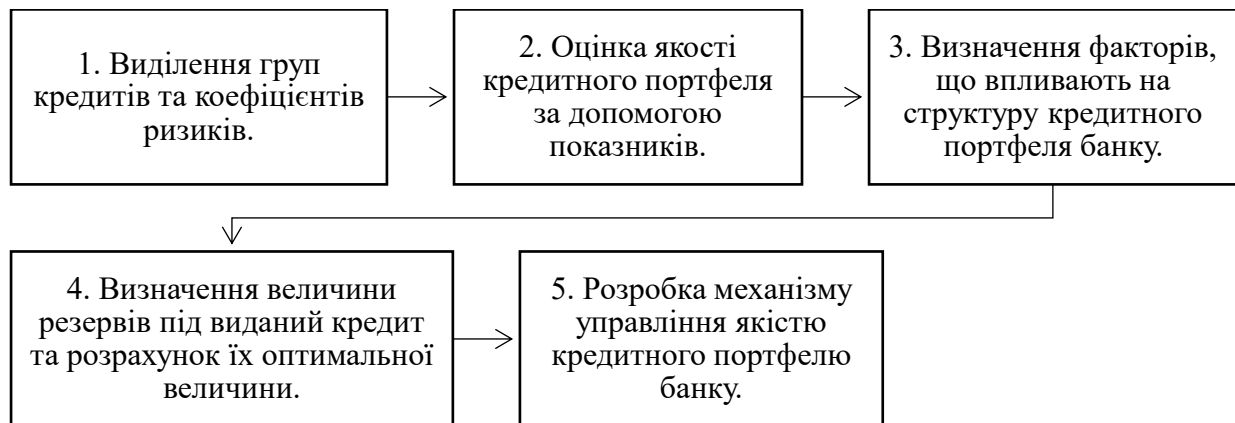

Рис. 1.5. Алгоритм розрахунку ефективного кредитного портфеля банку

Формування кредитного портфеля передбачає визначення його цілей, що, у свою чергу, дозволяє визначити конкретні чинники, які обумовлюють необхідність ефективного управління портфелем. Це вкрай важливо для комерційних банків, які функціонують як ринкові інститути зі стратегічними цілями. Переваги прийняття портфельного підходу до управління кредитами визначаються цими факторами. Це дозволяє банку:

- основною метою є пом'якшення загального кредитного ризику шляхом диверсифікації кредитних інвестицій та визначення високоризикових сегментів кредитного ринку;

- після визначення параметрів кредитної політики банк може встановлювати межі кредитного портфеля, включаючи визначення частки ресурсів банку, які можуть бути використані для кредитування, визначення типу кредитів, які можуть бути видані, і визначення частину кредитного портфеля, яку вони повинні займати;

- третя мета полягає в тому, щоб позики надавалися виключно клієнтам, чия діяльність відповідає прийнятним параметрам ризику, визначеним кредитною політикою комерційного банку;

- четвертою метою є створення кредитного портфеля, який можна класифікувати на основі фінансового стану та параметрів розвитку клієнтів, що

дозволить розробити та реалізувати цілеспрямовані заходи для зменшення та запобігання кредитним ризикам для кожної групи;

- аналізуючи емпіричні дані та впроваджуючи заходи щодо зниження кредитного ризику, комерційний банк може робити прогнози щодо майбутнього свого кредитного портфеля та прогнозувати ключові показники ефективності;

- ефективно управління кредитним портфелем, яке передбачає поділ і класифікацію кредитів на основі різноманітних характеристик, дозволяє кредитному відділу банку отримувати переконливі та аналітичні висновки про свою роботу. Це, у свою чергу, може допомогти банку досягти маркетингового успіху, більш повно задовольняючи потреби позичальників, розширюючи їх клієнтську базу та створюючи більше джерел прибутку [26].

Процес управління кредитним портфелем зосереджений навколо створення інвестиційного портфеля на основі кредитних відносин та зниження ризиків, пов'язаних з такими інвестиціями. Хоча кредити вигідні, завжди існує ризик їх неповернення; таким чином, створення кредитного портфеля вимагає ретельної оцінки потенційних ризиків, пов'язаних з кожною позицією, а також загального ризику портфеля в цілому. Ці аналітичні процеси особливо важливі для інвесторів, які мають справу з облігаціями, і для банків, основною діяльністю яких є надання кредитів.

Банки мають можливість створювати портфелі, адаптовані відповідно до їх структури та розподілу. Ці портфелі можна класифікувати на основі їх спільної чутливості до кредитного ризику, передбачуваної мети кредитування, галузі, до якої належить позичальник, типу позичальника або конкретного фінансового продукту, який пропонується. Класифікація позик базується на їх розмірі та секторі, до якого вони належать. Великі позики згруповані в галузеві підпортфелі, які включають інфраструктуру, виробництво, торгівлю та нерухомість. З іншого боку, порівняно менші позики об'єднуються в портфелі для роздрібних клієнтів, автомобілів, особистих і освітніх послуг. У фінансовій сфері ризику підприємства

поділяються на чотири основні категорії: кредитний ризик, ринковий ризик, операційний ризик та інші види ризику.

Управління кредитним ризиком є критично важливим аспектом фінансових установ у всьому світі, оскільки на нього припадає більше половини всіх ризиків. Кредитний ризик виникає, коли позичальник або контрагент не в змозі виконати свої договірні зобов'язання. Як наслідок, ефективне управління кредитним ризиком дедалі більше стає основною відповідальністю фінансових установ.

Однією з найбільш нагальних небезпек, з якою повинні боротися комерційні банки, є кредитний ризик. Типовий дохід банку складається з майже 40% кредитних активів, що робить кредитний менеджмент, від видачі кредиту до списання боргу, значною частиною витрат банку.

При розробці механізму управління якістю кредитного портфеля банку рекомендується враховувати такі принципи:

- комплексність. Для точного визначення рівня кредитного портфеля важливо встановити комплексне охоплення всіх сторін кредитної діяльності банку;
- повнота аналізу. Одним із критеріїв якості кредитного портфеля є визначення кредитного ризику, що досягається шляхом комплексного аналізу, що враховує як економічні, так і неекономічні показники кредитоспроможності та бізнесу позичальника;
- відкритість. Якість кредитного портфеля може змінюватися через різні фактори, явище, відоме як «відкритість»;
- безперервність. Управління якістю портфеля протягом усього терміну дії кредитної угоди між позичальником і банком є важливим для забезпечення безперервності;
- послідовність. Для забезпечення ефективного управління якістю кредитного портфеля вкрай важливо підтримувати міцний і взаємопов'язаний зв'язок між кожним етапом процесу, як з точки зору організаційної структури, так і функціональних аспектів

- динамізм. Якість кредитного портфеля за минулі періоди та його потенційний майбутній вплив можна визначити шляхом аналізу факторів впливу, таких як динамічність [25].

Для того, щоб банківське кредитування було ефективним, вкрай важливо створити механізм, який зможе ефективно управляти якістю кредитного портфеля (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Механізм управління якістю кредитного портфеля

Щоб гарантувати ефективність процесу кредитування з одночасним мінімізацією кредитного ризику та максимізацією прибутку, управління якістю кредитного портфеля банку має вирішальне значення. Результатом досягнення цієї мети є підвищення довіри суб'єктів господарювання до банку, а також стабільний фінансовий розвиток.

1.3. Особливості механізму формування та реалізації кредитної політики комерційного банку

У сучасній економічній літературі є різні поняття кредитної політики банку. Визначення кредитної політики охоплює ідентифікацію кредитної діяльності, пріоритетність завдань, стратегії реалізації, а також принципи та організацію кредитного процесу.

Визначення комерційного зростання, за словами Н. І. Антипової, передбачає підвищення надійності та поліпшення якості кредитного портфеля банку [27].

Багато хто розглядає кредитну політику комерційного банку як важливий аспект загальної стратегії та тактики банку. Ця політика стосується методів надання банком ресурсів клієнтам з метою отримання прибутку та задоволення фінансових потреб клієнтів [28].

Формуючи кредитну політику, що відповідає зовнішнім і внутрішнім факторам розвитку банку, важливо враховувати оцінку їх динаміки та будувати динамічні ряди. Політика має екстраполювати фінансовий стан банку та його клієнтів за допомогою моделювання, економіко-статистичних методів і математичних інструментів. Таким чином можна визначити найбільш прийнятну політику для поточного етапу розвитку банку. Для того, щоб прийняти обґрунтоване рішення, керівництво має зважити потенційні переваги впровадження нової політики та витрати, пов'язані з такими змінами [29].

Хоча кредитна політика може бути певною мірою суб'єктивною, залишається об'єктивним фактом те, що вона слугує механізмом реалізації принципів кредитування та функцій кредитування. Наше сприйняття кредитної політики банків полягає в тому, що вона спрямована на підвищення прибутковості та мінімізацію ризику кредитних операцій. Цієї мети можна досягти різними засобами, але ми вважаємо доцільним виділити два основних підходи.

Перший підхід є вузьким і зосереджений на визначенні ступеня ризику, який банк готовий взяти на себе. Інший підхід є ширшим і полягає в тому, що кредитна політика є інструментом управління кредитною діяльністю банку, кінцевою метою якого є запобігання ризикам при досягненні стратегічних цілей. Реалізація кредитної політики створює умови, необхідні для надання клієнтам коштів у тимчасове користування з одночасним отриманням банку прибутку. Він також забезпечує належну ліквідність банку та мінімізує ризики, пов'язані з його операціями.

Розробляючи кредитну політику, банки повинні враховувати багато факторів. Серед них:

- зовнішні змінні, що знаходяться поза контролем банку, такі як інфляція, попит і пропозиція на кредитному ринку тощо.;

- банки мають можливість контролювати свої внутрішні справи, такі як доступність капіталу, різний ступінь прибутковості кредиту та ризику, стабільність депозитів та досвід свого персоналу [29].

Банки використовують низку форм і методів для організації кредитного моніторингу, що дозволяє їх підрозділам послідовно контролювати кредитну діяльність у різних сферах, таких як кредитна політика, кредитний ризик і кредитний портфель [29].

Кредитна політика є суттєвим аспектом діяльності банків, який передбачає вибір пріоритетів, принципів і цілей на кредитному ринку. Тактика кредитної політики включає інструменти, які використовуються для досягнення цілей банку в кредитних операціях, правила їх реалізації, організацію кредитного процесу. Створюючи ці передумови, кредитна політика сприяє ефективному функціонуванню кредитного підрозділу банку.

Вище керівництво банку в особі ради директорів або правління банку відповідає за встановлення кредитної політики. Цей документ делегує повноваження керівникам і працівникам кредитного підрозділу, визначає конкретний рівень прийняття рішень і дій. Кредитна політика банку регулюється на принципах маневреності, оптимальності, ефективності та законності. Це гарантує, що дії та операції виконуються в межах встановлених повноважень [30].

Щоб кредитна політика банку була успішною, всі елементи механізму її формування повинні ефективно взаємодіяти, результатом чого є розробка кредитної політики, яка включає два ланцюги ефективної реалізації:

- механізм фінансового забезпечення кредитної політики складається з різних елементів, включаючи джерела формування кредитних ресурсів, способи залучення коштів, різні форми і методи, що використовуються.;

- механізм банківського кредитування, який реалізується в наслідок різноманітних кредитних процедур та видів кредитних продуктів.

Схематично механізм формування кредитної політики показано на рис. 1.7 [32].

Рис. 1.7. Механізм формування кредитної політики банку

Складовими, з яких складається механізм формування кредитної політики банку, є:

- кредитна діяльність банку спрямована на досягнення конкретних цілей, які виражаються в тому числі у створенні стратегії і тактики кредитування, визначенні цільових проектів, розробці комплексних планів та ін;
- налагодження організації кредитної діяльності та формування кредитної політики базуються на фундаментальних принципах;
- кредитна політика банку визначається сукупністю різноманітних факторів;
- кредитна діяльність банку характеризується кількісними показниками, які включають передбачені чинним законодавством, а також затверджені правлінням банку до виконання;

- кредитна політика та продукти, які пропонує банк, мають якісні характеристики [32].

У процесі розробки кредитної політики банки повинні враховувати різні елементи, які безпосередньо впливають на їх діяльність. Фактори, що визначають кредитну політику банку, за ступенем реалізації можна розділити на три групи: зовнішні, внутрішні та ті, що стосуються діяльності клієнтів (рис. 1.8).

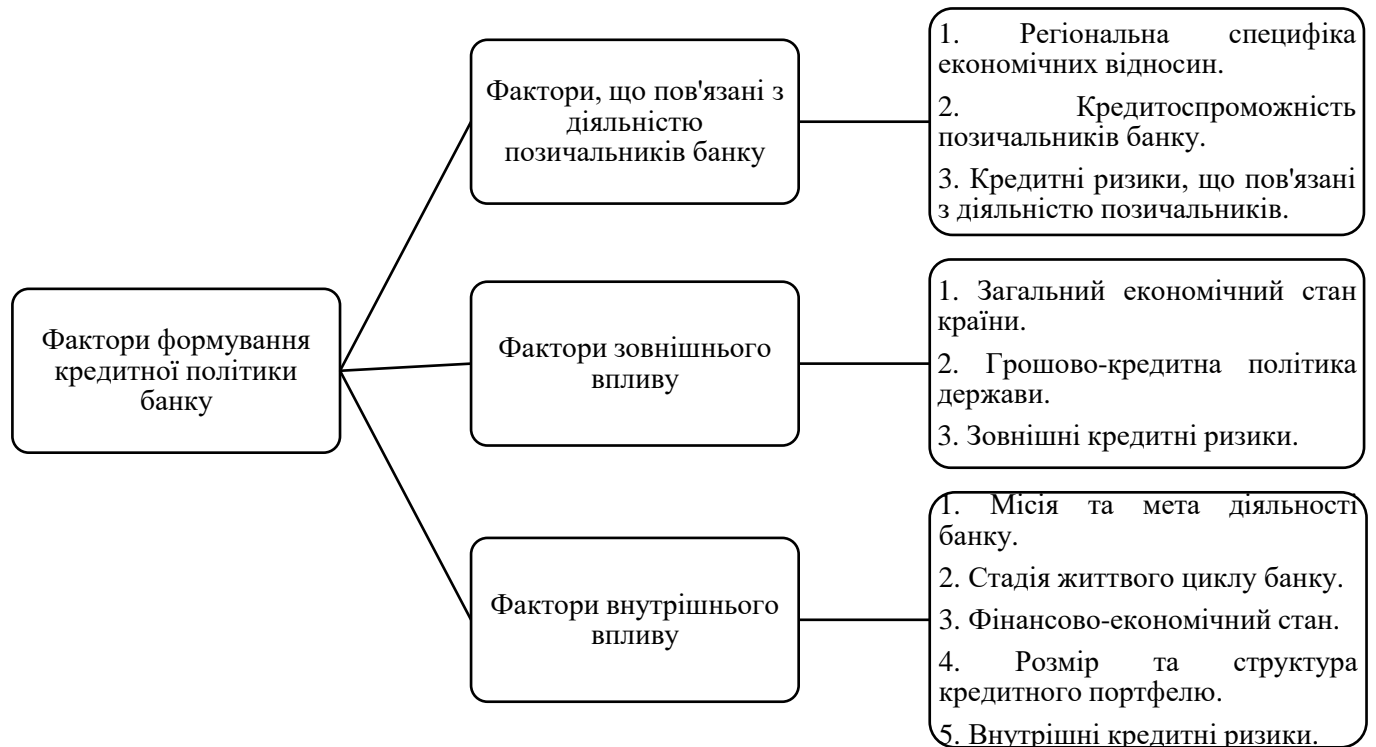

Рис. 1.8. Фактори, що визначають кредитну політику банку

Фундаментальна складова будь-якої кредитної політики ґрунтується на банківських принципах кредитування, які диктують суть кредиту та стандарти економіки щодо сектору кредитування. Методи кредитування часто розглядаються як засоби дозволу та відшкодування кредиту відповідно до принципів кредитування. Методи кредитування відіграють вирішальну роль у формуванні різних аспектів кредитного рахунку, таких як погашення кредитної заборгованості, моніторинг використання коштів і своєчасне повернення, тим самим визначаючи тип кредитного рахунку та відповідні процедури [31].

Стабільність вітчизняних банків та стабільність їхнього ринку значною мірою залежать від належної організації процесу кредитної політики та впровадження

гнучкої системи управління кредитними операціями. Для кожного банку вкрай важливо підходити до розробки своєї індивідуальної політики з мудрістю та конкретністю, щоб якнайкраще відобразити свої унікальні потреби. Для максимальної ефективності кредитної політики банку її слід визначати як структуровану та функціонально об'єднану сукупність елементів: цілей, завдань, принципів, технології та організації. Взаємодія цих елементів дозволяє формувати найбільш ефективну стратегію діяльності банку на ринку кредитних послуг.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ АТ «ОТП БАНК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «ОТП БАНК»

АТ «ОТП Банк» є одним із найбільших банків країни та визнаним лідером української фінансової галузі. Присутня на українському ринку з 1998 року та має стійку репутацію соціально відповідальної, надійної та стабільної структури, яка надає споживачам послуги європейської якості.

Окрім Угорщини, OTP Bank Plc. Працюючи в 9 країнах Центральної та Східної Європи (Україна, Албанія, Болгарія, Молдова, Румунія, Хорватія, Сербія, Словенія та Чорногорія) та деяких інших, він обслуговує потреби своїх клієнтів у понад 1500 банківських установах.

Сьогодні АТ «ОТП БАНК» є ядром фінансової групи, до якої входять компанії Групи ОТП в Україні: ТОВ «Компанія з управління активами «ОТП Капітал» та лізингова компанія ТОВ «ОТП Лізинг». Перелічені компанії досягли плідних результатів у бізнесі та посіли лідируючі позиції у відповідних галузях.

Банк на 100% належить угорському OTP Bank Plc. - Найбільший банк серед фінансових установ Угорщини, лідер угорського банківського ринку з ринковою часткою майже 25% [36].

Цінності банку:

- Клієнт, його потреби та довіра.
- Високі етичні стандарти, відкрите партнерство.
- Амбітна та віддана професійна команда.
- Максимальний результат для акціонерів.

Місія банку:

- Він встановлює високі стандарти професіоналізму та інновацій на українському банківському ринку.

- Обслуговує клієнтів чесно, передбачаючи їхні потреби та будуючи довгострокові відносини.

- Розвиває таланти співробітників, заохочує ініціативу та почуття досягнення.

- Дотримується принципу корпоративної соціальної відповідальності [38].

1949 — в Угорщині засновано OTP Bank Plc. Будучи національним ощадним банком (National Savings Bank), він відразу ж почав займатися кредитуванням і депозитами, поступово збільшуючи перелік послуг, розширюючи клієнтську базу і збільшуючи частку ринку.

1990 – Національний ощадний банк трансформовано в ПАТ із акціонерним капіталом 23 мільярди форинтів, установа була перейменована в Національний ощадний і комерційний банк з торговою маркою OTP Bank Plc.

1995 рік – розпочинається процес приватизації банку, зменшення частки держави в капіталі банку до однієї привілейованої («золотої») акції (згодом, відповідно до законодавства Угорщини, переведеної у клас звичайних акцій у 1997 році), а також акціонери OTP Bank Plc. стали приватними та інституційними інвесторами. Після приватизації OTP Bank розпочав активну міжнародну експансію, здійснивши кілька успішних придбань на банківських ринках країн Центральної та Східної Європи, зокрема:

2001 рік – вперше було придбано дочірній банк у Словаччині - OTP Banka Slovensko;

2003 року придбали банк у Болгарії – DSK Bank;

2004 року придбали банк у Румунії – OTP Bank Romania;

2005 року придбали банк у Хорватії – OTP banka Hrvatska;

2006 року придбали дочірні банки у Сербії (OTP banka Srbija), Чорногорії (Crnogorska komercijalna banka) та Україні (АТ «ОТП Банк») [36].

2006 – OTR Bank Plc, Україна. Придбав одного з лідерів вітчизняної фінансової галузі – АТ «Райффайзен банк Україна». На момент придбання банк обслуговував понад 100 000 клієнтів, надаючи повний спектр банківських послуг корпоративним та приватним клієнтам, а також представникам малого та середнього бізнесу. OTR Bank Plc після завершення процесу придбання в листопаді 2006 року став 100% власником Райффайзен Банк Україна, який змінив назву на ОТП Банк (АТ «ОТП Банк»).

Сьогодні міжнародна група OTR Group, як головний гравець на ринках Угорщини та Центральної та Східної Європи, надає високоякісні фінансові рішення для задоволення потреб клієнтів в 11 країнах через банківські відділення та дочірні відділення, банкомати та точки продажу, розвинена партнерська мережа та засоби електронного банкінгу [36].

OTR Bank Limited – універсальний банк, що надає повний спектр послуг корпоративним та приватним клієнтам. В Угорщині OTR Group також включає великі дочірні компанії, що надають послуги у сферах страхування, нерухомості, факторингу, лізингу, а також управління інвестиційними та пенсійними фондами.

Як універсальна банківська група, OTR Group фокусується на наданні послуг при роботі з корпоративними клієнтами в Україні з урахуванням специфіки бізнесу клієнта. Особливу увагу слід приділити новим можливостям для структурованого торговельного фінансування та проектного фінансування через синдіковані позики з материнськими банками.

Напрямом розвитку роздрібного бізнесу OTR Банку є розширення мережі відділень, збільшення спектру індивідуальних послуг, впровадження найсучасніших технологій електронного обслуговування клієнтів, таких як телефонний, мобільний та Інтернет-банкінг [37].

За ліцензіями банк здійснює такі види діяльності:

- 1) прийняття капітальних вкладів (депозитів) від фізичних та юридичних осіб;

2) Відкриття та ведення поточні рахунків у клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі використання платіжних інструментів для переказу коштів з цих рахунків та на ці рахунки;

4) Зобов'язання третіх осіб щодо надання гарантій і гарантій;

5) Лізинг та інші [38].

АТ «ОТП БАНК» на 100% належить OTP Bank Plc. Органами управління АТ «ОТП Банк» є Загальні збори акціонерів, Наглядова рада та Правління. Органами контролю банку є Ревізійна комісія та внутрішній аудит [38]. В «ОТП БАНК» переважає лінійно – функціональна система управління (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Система управління

Відповідно в банку є голова правління Володимир Мудрий та 4 члени правління: Лілія Лазепко, Алла Бініашвілі, Тарас Проць та Олег Клименко.

Загальні збори акціонерів є вищим органом Банку. Усі акціонери Банку, незалежно від кількості та типу акцій, якими вони володіють, мають право брати участь у загальних зборах акціонерів.

До повноважень загальних зборів акціонерів належать:

- а) внесення змін до Статуту Банку;
- б) затверджує річні результати діяльності Банку, затверджує звіти та висновки Ревізійної комісії та Зовнішнього аудитора;
- в) приймає рішення про розподіл прибутку та компенсує збитки;
- г) приймає рішення про збільшення або зменшення статутного капіталу;

д) прийняття рішення про припинення банківської діяльності, призначення ліквідаційної комісії, затвердження ліквідаційного балансу;

е) обрання та звільнення голови та членів наглядової ради та ревізійної комісії, а також визначення розміру винагороди голови та членів наглядової ради;

ж) прийняття рішення посадовими особами банку про майнову відповідальність.

з) прийняття рішень про створення, реорганізацію та ліквідацію дочірніх підприємств, затвердження їх статутів і положень.

і) вирішувати інші питання, пов'язані з діяльністю Банку.

Як головний наглядовий орган для банку, вона виконує такі обов'язки:

а) призначає та звільняє Голову та членів Правління Банку;

б) затвердження Положення про Правління Банку та Правил внутрішнього розпорядку;

в) Повноваження обирати та припиняти повноваження голови та членів Кредитного комітету та Комітету з управління активами та пасивами Банку;

г) приймати рішення про здійснення важливих дій у випадках, передбачених чинним законодавством;

д) затвердження кредитних договорів на суму, що перевищує ліміти прийняття рішень Кредитним комітетом Банку, що діють на відповідну дату;

е) затвердження договорів (угод) на суми, що перевищують еквівалент 3 000 000 доларів США;

є) прийняття рішень про створення, реорганізацію та ліквідацію дочірніх підприємств, філій, відділень і представництв Банку, затвердження їх нормативних документів тощо [38].

Рада директорів банку є виконавчим органом банку, відповідальним за керівництво поточною діяльністю банку, формування коштів, необхідних для повсякденної діяльності банку, та відповідальність за ефективність її роботи відповідно до принципів та порядку, встановленому статутом банку, рішеннями загальних зборів акціонерів та наглядової ради.

У межах своїх повноважень Правління діє від імені Банку і підзвітне Загальним зборам акціонерів та Наглядовій раді Банку. Діє згідно з положенням, затвердженим Наглядовою Радою Банку.

Правління приймає рішення щодо всіх видів діяльності банку, крім випадків, коли така діяльність належить до компетенції Загальних зборів акціонерів або Наглядової ради.

Правління приймає рішення про створення різних філій, відділень і представництв банку, затверджує їх статuti та внутрішні документи відповідно до стандартів, затверджених Наглядовою радою. Будь-які відхилення від таких стандартів потребують додаткового погодження з Наглядовою радою.

Ревізійна комісія здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю банку, дотриманням економічних нормативів, встановлених Національним Банком України, розглядає звіти внутрішнього та зовнішнього аудиту. Ревізійна комісія обирається загальними зборами акціонерів.

Для здійснення оперативного контролю Правління за діяльністю Банку створено Службу внутрішнього аудиту. Служба внутрішнього аудиту підпорядкована та підзвітна Наглядовій раді.

Для забезпечення вжиття додаткових заходів щодо управління ризиками в Банку створені постійно діючі комітети, зокрема:

- Кредитний комітет. Щомісячно проводить оцінку якості активів банку та готує рекомендації щодо формування резервів для покриття можливих втрат від знецінення активів.

- Комітет з управління активами і пасивами, який щомісяця перевіряє вартість пасивів і прибутковість активів і приймає рішення щодо політики спреду процентних ставок, перевіряє питання відповідності строків погашення активів і пасивів і вносить пропозиції до відповідних відділів щодо банку своєчасно усувати розбіжності;

- Комітет з тарифів, який щомісяця аналізує співвідношення вартості послуг і конкурентоспроможності діючих тарифів на ринку, відповідає за політику операційних доходів Банку;
- Комітет з питань проблемної заборгованості оцінює стан простроченої заборгованості клієнтів за кредитами, готує рекомендації та приймає рішення щодо їх вирішення;
- Комітет з управління операційним ризиком відповідає за реалізацію стратегії управління операційним ризиком та нагляд за її ефективним впровадженням;
- Моніторинговий комітет, що забезпечує ефективний процес моніторингу кредитних зобов'язань позичальників у сфері діяльності корпоративних клієнтів [38].

Банк самостійно вирішує і створює органи управління фінансовими ризиками з метою забезпечення сприятливих фінансових умов захисту інтересів вкладників та інших кредиторів.

Отже, на сьогоднішній день банк являє собою добре капіталізований, прибутковий фінансовий інститут з високим рівнем ліквідності в місцевій та іноземній валютах. Основна бізнес-стратегія банку спрямована на максимізацію вартості своїх акцій шляхом формування найефективнішої фінансової структури у Центральній і Східній Європі.

2.2. Аналіз фінансового стану АТ «ОТП БАНК»

Будучи визнаним лідером банківського сектору України, ОТП Банк є одним із найбільших банків країни, який підтримується іноземним капіталом. Він веде свою діяльність з 1998 року та заслужив стійку репутацію фінансово стійкої та соціально відповідальної установи, яку клієнти вважають надійною.

У 2022 році активи банку значно зросли на 30,3%, що дорівнювало 21 млрд грн. Таким чином загальні активи банку досягли 91 млрд грн. Варто зазначити, що таке зростання супроводжувалося суттєвою зміною структури активів, які

відносяться до кредитного ризику. Натомість відбулося зростання заборгованості перед Національним банком України та заборгованості без кредитного ризику, але з високою дохідністю внаслідок проведення жорсткої монетарної політики. Високий рівень ключової процентної ставки зберігав високу дохідність активів банку [34].

Тепер проведемо аналіз активів і пасивів, а також розрахуємо відносне відхилення та темп приросту відповідно змін показників. Дані для аналізу будемо використовувати відповідно до річних звітностей АТ «ОТП Банк» за останні 3 роки. В таблиці 2.1 проведений аналіз активів «ОТП Банк».

Таблиця 2.1

Вертикальний аналіз активів АТ «ОТП Банк» за 2020-2023 рр., млн грн

Назва	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення,+/-		
				2021-2020	2022-2021	2022-2020
1	2	3	4	5	6	7
Грошові кошти та їх еквіваленти	3510	3870	4749	360	879	1239
Кредити та аванси банкам	13628	9129	21721	-4499	12592	8093
Кредити та аванси клієнтам	27638	40461	29893	12823	-10568	2255
Інвестиції в цінні папери	12504	14628	32853	2124	18225	20349
Похідні фінансові активи	11	8	3	-3	-5	-8
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	139	139	139	0	0	0
Інвестиційна нерухомість	28	26	25	-2	-1	-3
Поточні податкові активи	0,090	0,110	0,005	0,02	-0,105	-0,085
Відстрочені податкові активи	76	69	65	-7	-4	-11
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	359	345	362	-14	17	3
Основні засоби	822	949	803	127	-146	-19
Інші фінансові активи	98	119	330	21	211	232
Інші нефінансові активи	111	77	63	-34	-14	-48
Загальна сума активів	58925	69819	91006	10894	21187	32081

Розраховано автором на основі [34, 35].

Таким чином, на основі проведених розрахунків в табл. 2.2 можемо говорити про позитивну динаміку зростання загальної величини активів балансу АТ «ОТП Банк» станом на 2022 рік. З розрахунків видно, що приріст активів склав 54% порівнюючи з показником 2020 року, та відповідно 30% порівнюючи до 2021 року. Це відбулося за рахунок значного збільшення таких складових активів як інвестиції в цінні папери на 20349 млн. грн., що перевищує показник 2020 року на 163%, при цьому якщо порівнювати цю статтю до попереднього року то приріст в цьому

випадку залишається таким же значним – 18225 млн. грн. Також додаю, що значно зросли кредити та аванси клієнтам. Якщо порівнювати цей показник в 2022 році в порівнянні до 2020 року зріс на 59%, що трохи нижче ніж до 2021 так як в той проміжок часу він зріс на 138%.

Незважаючи на посилення бойових дій у 2022 році, активи (рис. 2.2) ОТП Банку значно зросли і в підсумку досягли 91,0 млрд грн, що свідчить про зростання на 30,3% з початку року [33].

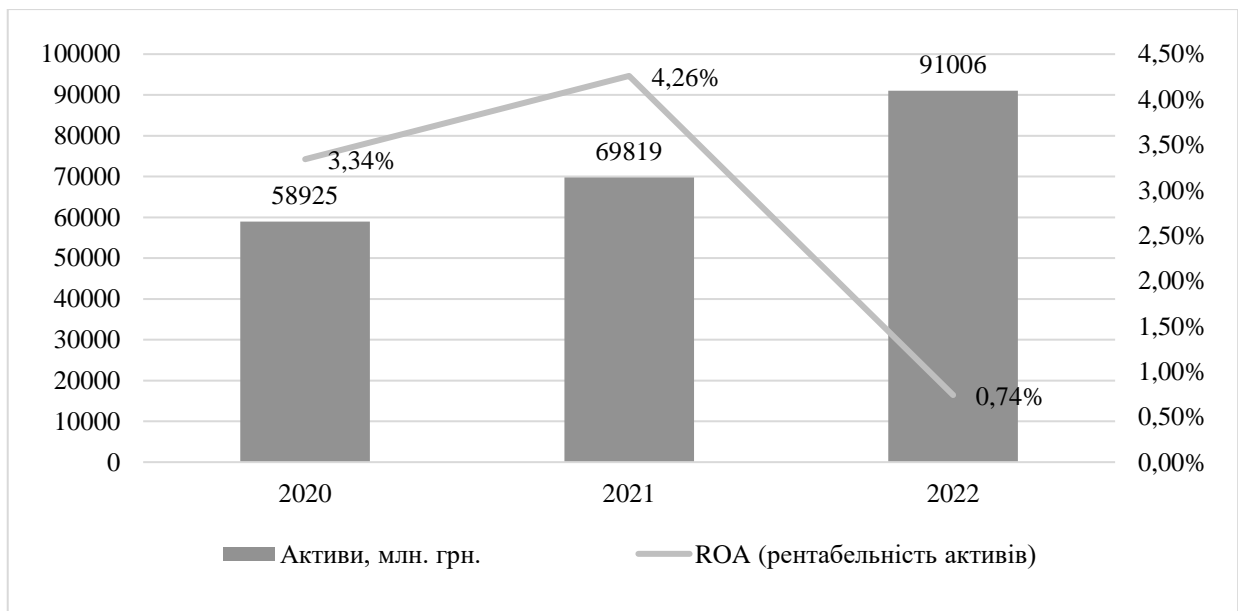

Рис. 2.2. Активи та рентабельність «ОТП Банк» за 2020-2022 рр.

2021 року активи ОТП Банку суттєво зросли, перевищивши 69,8 млрд грн, збільшившись з початку року на 18,5% і перевищивши прогнозований обсяг у 7,6 млрд грн, визначений у плані на 2021 рік. У річному вимірі відбулося покращення рентабельності активів, яка досягла рівня 4,26%. На підвищення прибутковості значно вплинуло збільшення чистого процентного доходу, що було прямим результатом збільшення кредитного портфеля, що належить як підприємствам, так і фізичним особам. Формування резервів призвело до зменшення витрат порівняно з попереднім 2020 роком, що ще більше сприяло фінансовому результату Банку.

У річному вимірі рентабельність активів за 2022 рік знизилася до 0,74%. На це зниження суттєво вплинуло формування резервів, яке вартістю 5,7 млрд грн спричинило зниження рентабельності.

За підсумками року ОТП Банк увійшов до десятки найбільших банків України за розміром чистих активів, посівши 8 місце. Крім того, банк також посів 8 місце за чистим прибутком (рис. 2.3).

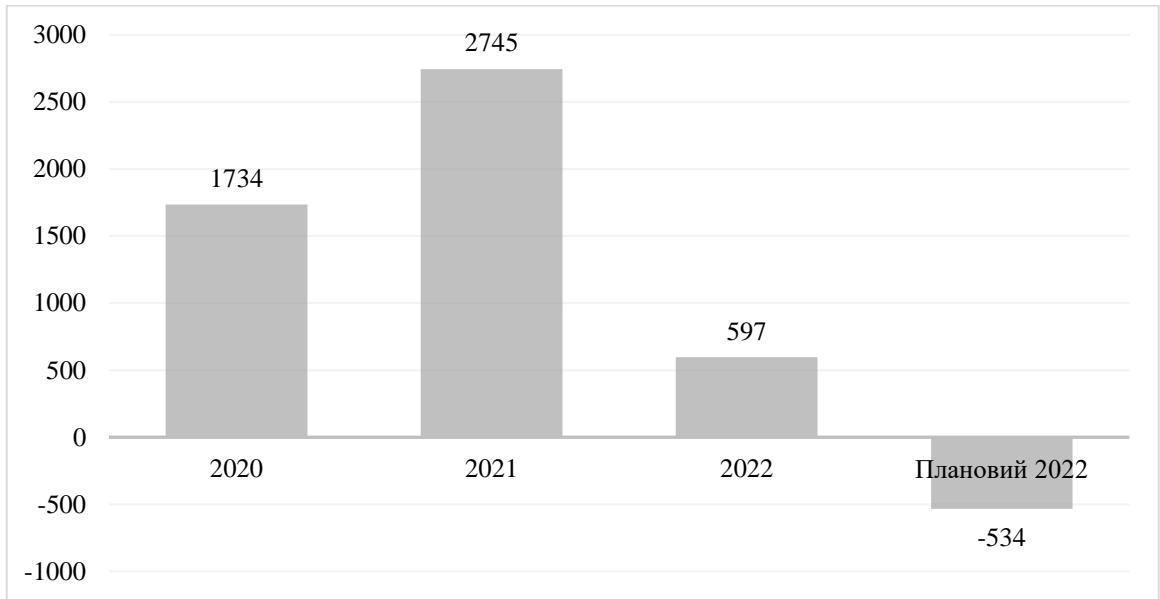

Рис. 2.3. Чистий прибуток «ОТП Банк» млн грн

До кінця 2022 року частка ринку чистих активів зросла до 3,87% з 3,40% у попередньому році. Зауважимо, що як активи, так і фінансові результати перевищили намічені контрольні показники.

Банк зазнав падіння комісійних доходів (рис. 2.4) у 2022 році через військову агресію та обмеження валютного ринку, які спричинили зниження ділової активності серед клієнтів.

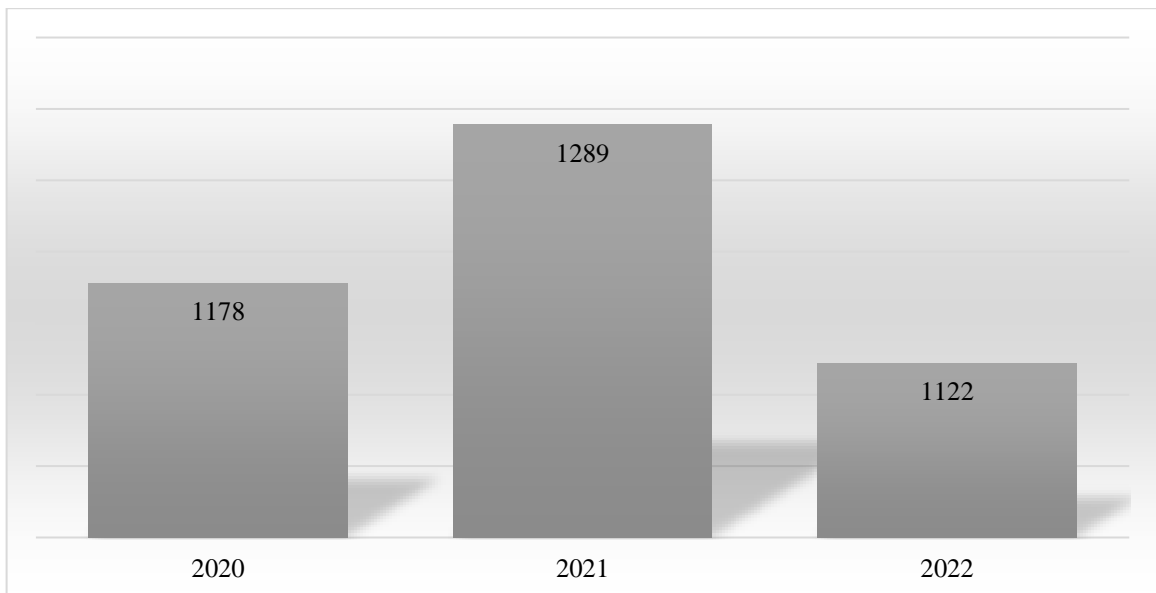

Рис. 2.4. Чистий комісійний дохід «ОТП Банк», млн грн

В таблиці 2.2 проведено аналіз пасивів АТ «ОТП Банк» та розраховано зміна показників вартості пасивів.

Таблиця 2.2

Вертикальний аналіз пасивів АТ «ОТП Банк» за 2020-2023 рр., млн грн

Назва	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення,+/-		
				2021-2020	2022-2021	2022-2020
1	2	3	4	5	6	7
Кошти банків	0,132	1	0,231	0,868	-0,769	0,099
Кошти клієнтів	47838	57065	77736	9227	20671	29898
Похідні фінансові зобов'язання	0,844	0,004	9	-0,84	8,996	8,156
Інші залучені кошти	0,267	0,176	0,159	-0,091	-0,017	-0,108
Забезпечення:						
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії	279	299	300	20	1	21
Інші фінансові зобов'язання	1043	1106	1071	63	-35	28
Інші нефінансові зобов'язання	109	138	137	29	-1	28
Поточні зобов'язання з податку на прибуток	81	150	119	69	-31	38
Загальна сума зобов'язань	49353	58759	79375	9406	20616	30022
Статутний капітал	6186	6186	6186	0	0	0
Нерозподілений прибуток	1630	3175	3772	1545	597	2142
Емісійний дохід	405	405	405	0	0	0
Результат від операцій з акціонером	1236	1236	1236	0	0	0
Інші резерви	114	58	31	-56	-27	-83
Загальна сума власного капіталу	9572	11060	11631	1488	571	2059
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань	58925	69819	91006	10894	21187	32081

Розраховано автором на основі [33, 34].

Таким чином, на основі проведених розрахунків в табл. 2.2 можемо говорити про позитивну динаміку зростання загальної величини пасивів балансу АТ «ОТП Банк» станом на 2022 рік. Це відбулося за рахунок значного збільшення таких складових пасивів як кошти клієнтів в 2022 році, що перевищу значення 2021 року на 36%, що менше відношення 2022 року до 2020 року, в яких збільшення відбулося на 63%. Загальна величина пасивів зростає за рахунок збільшення коштів клієнтів.

Також важливу роль в зростанні пасивів відіграв нерозподілений прибуток, який в 2022 році в порівнянні з 2021 роком збільшився на 579 млн. грн. а в порівнянні з 2020 роком на 2142 млн. грн.

Після запровадження карантинних обмежень відбулося помітне зниження ділової активності клієнтів, що негативно вплинуло на комісійні доходи банку у 2021 році. Незважаючи на перегляд курсів обміну, комісійні доходи зросли лише незначно. Однак кількість і обсяг транзакцій значно зріс у порівнянні з попереднім 2020 роком.

2.3. Аналіз структури та динаміки кредитного портфелю АТ «ОТП БАНК»

Кредитна політика комерційного банку охоплює методи та підходи, що використовуються банком для надання кредитів клієнтам, одночасно одержуючи прибуток і задовольняючи потреби своїх клієнтів у фінансуванні.

Кредитна політика банку формується двома основними факторами: загальним підходом до роботи з клієнтами, закладеним у меморандумі про кредитну політику, та практичним застосуванням цих принципів персоналом банку.

Щоб покращити свою практику кредитування, банки повинні створити ідеальну систему кредитування, яка відповідає їхнім цілям. Для цього банки, які мають компетентні та досвідчені співробітники, прагнуть визначити оптимальні правила кредитування та методи оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників [35].

Оцінка кредитного портфелю комерційного банку є найважливішим заходом оцінки фінансового стану банківської установи. Оцінка кредитного портфелю проводиться з метою визначення впливу кредитної діяльності на фінансовий стан комерційного банку та використання цієї інформації для планування та розробки кредитної політики та стратегії банку.

Внаслідок значної ескалації військового конфлікту якість кредитного портфеля зазнала зниження (рис. 2.5). Банк вирішив суттєво знизити рівень ризику, але згодом відновив кредитування як фізичних, так і юридичних осіб [33].

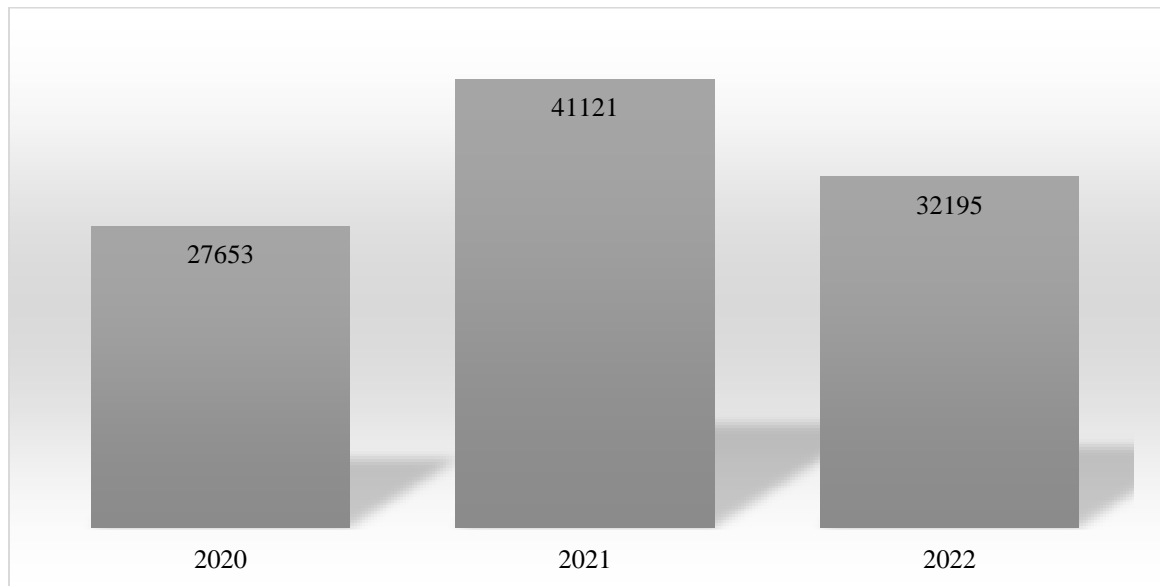

Рис. 2.5. Працюючий кредитний портфель за 2020-2022 рр., млн грн

Станом на 2021 рік робочий кредитний портфель зріс на 48,7% і в підсумку досяг 41,1 млрд грн. Сплеск зростання був зумовлений збільшенням кредитного портфеля юридичних осіб у національній валюті, що стало наслідком значного зростання обсягів продажу великого корпоративного бізнесу, зниження процентних ставок та участі у фінансуванні малого та середнього бізнесу, програма (5-7-9%).

У 2022 році кредитний портфель на обігові кошти помітно скоротився на 21,7% і в підсумку склав 32,2 млрд грн. Таке різке падіння відбулося через погашення раніше існуючих кредитів, скорочення кількості нових виданих кредитів і погіршення загальної якості портфеля.

На рис. 2.6 зображено кредитно-інвестиційний портфель АТ «ОТП БАНК» за 2020-2022 роки.

Рис. 2.6. Кредитно – інвестиційний портфель 2020-2022 рр., млрд грн

Для забезпечення ліквідності банк має ліквідні активи в національній валюті, достатні для покриття всіх майбутніх зобов'язань, які не будуть продовжені після закінчення терміну їх дії, а також для покриття прогнозованих відтоків від основної діяльності та коштів клієнта під час ліквідності. криза на наступні три місяці.

Для забезпечення спроможності погашати майбутні зобов'язання та відтоки коштів, пов'язані з його основною діяльністю, банк підтримує резерв ліквідних активів в іноземній валюті, достатній на наступний місяць і покриває всі неоновлені зобов'язання. У разі відтоку валюти від клієнтів банк залежить від підтримки свого материнського банку [34].

Розглянемо розмір коштів розміщених в інших банках та інвестицій в цінні папери на рис. 2.7.

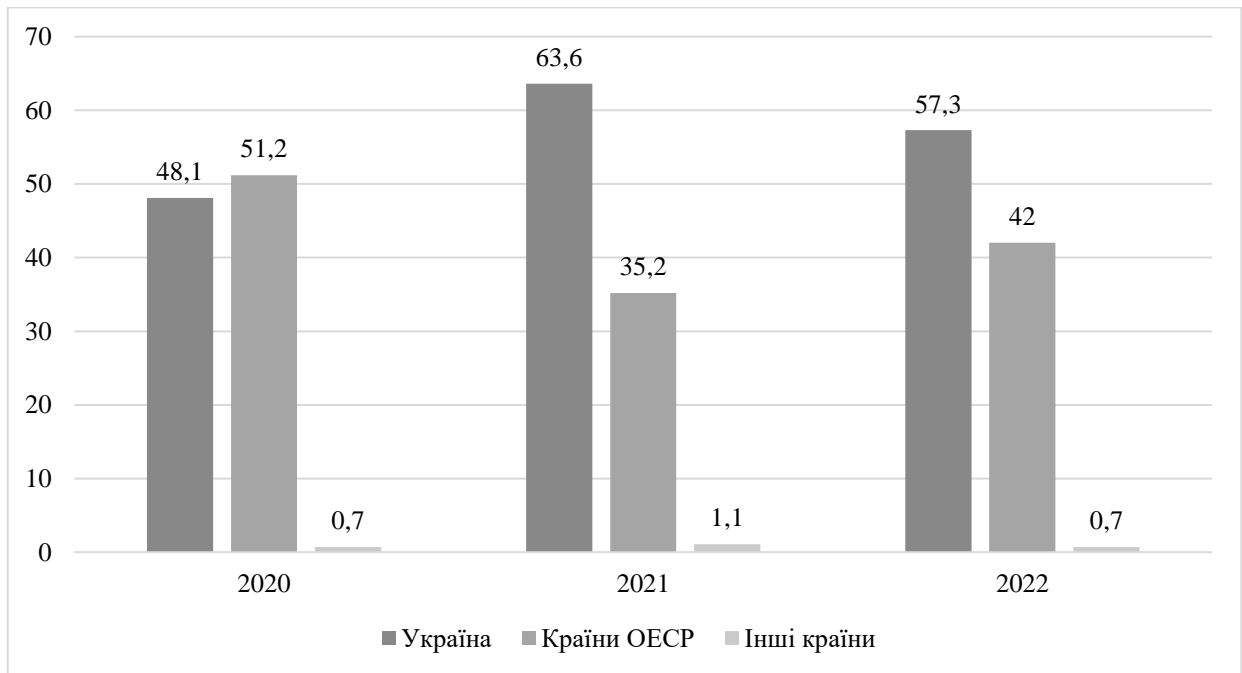

Рис. 2.7. Кошти в банках та інвестиції в цінні папери, %

За рік кошти банку, розміщені в інших банках, та інвестиції в цінні папери зросли більш ніж удвічі і склали 54,7 млрд грн, що становить 58,4% активів, схильних до кредитного ризику. Структура портфеля зазнала деяких змін, зокрема борг в іноземній валюті зріс до 42%. Це ризикована характеристика країни, оскільки борг розміщено за межами України через те, що клієнти сприймають банк як «тайну гавань» під час військового конфлікту. З іншого боку, поступове погашення Мінфіном цінних паперів призвело до зменшення інвестиційного портфеля, який раніше характеризувався суверенним ризиком.

У 2022 році кредитний портфель як юридичних, так і фізичних осіб (рис. 2.8) скоротився на 4,9 млрд грн у гривневому еквіваленті – з 43,9 млрд грн до 39,0 млрд грн. Такий зсув у тенденціях розвитку портфеля став наслідком кількох факторів: з одного боку, реалізація заходів щодо відновлення діяльності відповідно до активізації Плану відновлення роботи банків на початку бойових дій призвела до обмежень на активне зростання портфеля з метою підтримки показника достатності капіталу, спрямованого на покриття значних відрахувань до резервів під кредитні ризики. З іншого боку, відбулося помітне розширення грошової бази за рахунок фінансування Національним банком України дефіциту бюджету. Швидкість

стерилізації цього розширення різко знизилася протягом другої половини 2022 року через зменшення інтервенцій Національного банку України на валютному ринку України [33].

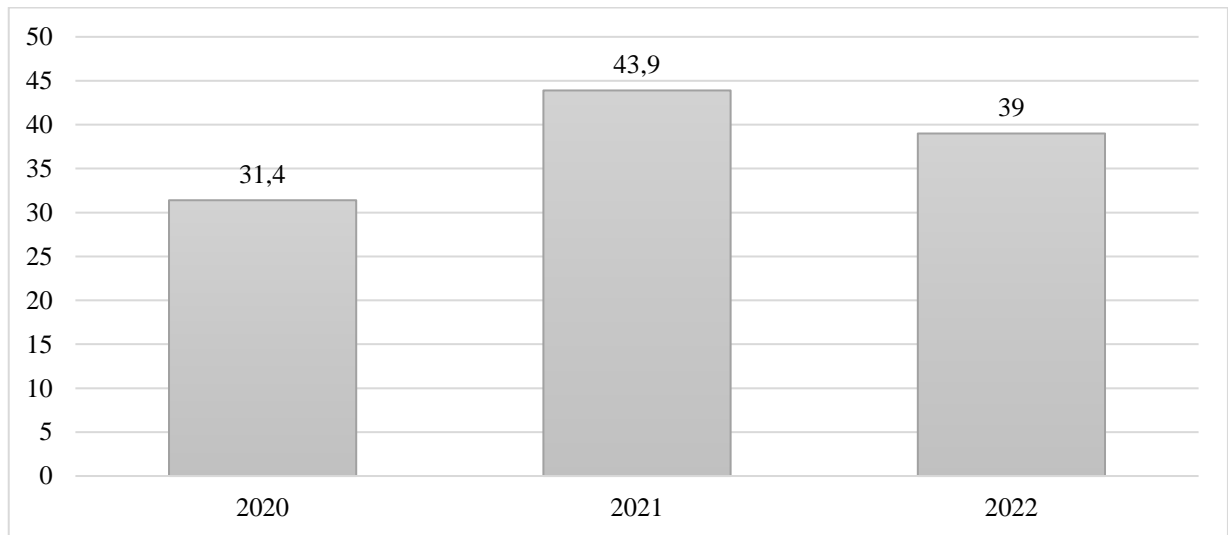

Рис. 2.8. Кредитний портфель юридичних та фізичних осіб 2020-2022 рр., млрд грн

У 2021 році значно зріс кредитний портфель як для фізичних, так і для юридичних осіб – на 39,8%, або на 12,5 млрд грн, з 31,4 млрд грн до 43,9 млрд грн. Це раптове зростання можна пояснити кількома факторами. По-перше, попит на інвестиційне кредитування був відкладений через кризу пандемії COVID-19, а потім реалізований після подолання кризи. По-друге, суттєво зросла потреба у фінансуванні оборотних коштів через зростання собівартості продукції. У 2021 році виробники зіткнулися з інфляцією понад 60%, а ціни та логістичні ланцюги також збільшилися. Нарешті, портфель кредитів, наданих фізичним особам, мав високі темпи зростання приватного споживання завдяки збільшенню номінальних доходів населення на 20% у 2021 році.

Кредитний портфель банку складався здебільшого з кредитів корпоративному бізнесу (табл. 2.3), який протягом року перевищив 80%, хоча це було пов'язано з переоцінкою валютної заборгованості корпоративних клієнтів у гривневому еквіваленті [33].

Кредитний портфель корпоративного бізнесу 2020-2022 рр., %

Галузь	2020	2021	2022
1	2	3	4
Оптова та роздрібна торгівля	40,2	36,3	36,5
Сфера виробництва	19,6	23,9	27,1
Сільське господарство	17,2	14,9	16,8
Операції з нерухомістю	6,7	5,4	5,3
Фінансова та страхова діяльність	3,3	8,9	5,2
Транспорт та зберігання	4,9	4,7	5,5
Інші	8,1	5,8	3,7

Відсоток кредитів, наданих підприємствам торгівлі, залишився стабільним і становить приблизно 36% корпоративного кредитного портфеля з урахуванням його галузевої структури. Перерозподіл відбувся як у виробничому, так і в сільськогосподарському секторах, причому на перший припадає понад 27%, а на другий трохи менше 17%. На відміну від сектору торгівлі, який швидко відновив свої позиції після початкового потрясіння війни та адаптувався до нового економічного ландшафту під час воєнного стану, виробництво та сільське господарство зіткнулися зі значними обмеженнями. Морські порти були заблоковані, виробничі потужності були суттєво пошкоджені, логістичні ланцюги були порушені та дорогі для ремонту. Як наслідок, у цих секторах переважала реструктуризація боргу, що призвело до повільніших темпів скорочення портфеля.

Компенсацією зростання у виробничому та аграрному секторах стало зменшення частки заборгованості фінансово-страхової діяльності та інших периферійних секторів економіки. Слід зазначити, що частка боргу в іноземній валюті протягом року залишалася незмінною і становила близько 40% кредитного портфеля корпоративного бізнесу. Для позичальників, яким не вистачає валютних надходжень для погашення боргу в іноземній валюті, банк контролює та обмежує суму боргу в іноземній валюті, яку вони можуть взяти.

Протягом 2022 року військові дії призвели до зниження якості кредитів, які банк надавав своїм корпоративним клієнтам. Як наслідок, частка 3 етапу в портфелі банку зросла до 13%. Тим не менш, це збільшення належним чином покривається резервами банку під кредитні ризики, не створюючи значного навантаження на його

регулятивний капітал у середньостроковій перспективі. Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), частка 2 етапу також зросла до 38%, що відноситься до кредитів з ознаками погіршення кредитоспроможності або потенційно проблемної заборгованості. Приблизно 60% цього портфеля складається з реструктурованої заборгованості, що обмежує очікувані кредитні втрати до 20%, відповідно до системи раннього реагування та моніторингу, яка діє на 2022 рік [33].

За рік роздрібний бізнес зазнав скорочення портфеля споживчих кредитів на 31,8%, який скоротився з 11,0 млрд грн до 7,5 млрд грн.

У зв'язку з початком бойових дій на території України банк запровадив «кредитні канікули», щоб сегментувати кредитний портфель і запропонувати короткострокові програми реструктуризації його найбільш вразливим сегментам як на рівні портфеля, так і на індивідуальному рівні. Банк запровадив значні обмеження на видачу нових кредитів у період реструктуризації, але скасував їх у міру стабілізації ситуації на передовій та економічного середовища. На кінець року банк продовжував пропонувати індивідуальні програми реструктуризації, хоча обсяг цих програм був мінімальним. Крім того, банк відновив програми кредитування споживчих кредитних продуктів, хоча нові видачі не перевищували 30% від обсягу погашення існуючих кредитів. Це призвело до зменшення розміру портфеля споживчих кредитів роздрібною бізнесу (табл. 2.4) [33].

Водночас новий портфель продемонстрував виняткові стандарти якості, причому портфель автокредитів був найменш вразливим до негативного впливу пандемії [34].

Таблиця 2.4

Кредити роздрібним клієнтам 2020-2022 рр. %

Вид	2020	2021	2022
1	2	3	4
Споживчі кредити	75,8	82,1	83,4
Автокредити	6,8	6,3	4,2
Іпотечне кредитування	15,7	10,9	11,6
Мікро бізнес та самозайняті особи	1,7	0,7	0,9

Відповідно до стандартів МСФЗ, портфель майже рівномірно поділений на етапи, причому кожен етап становить приблизно одну третину загального портфеля. Станом на кінець 2022 року резерви покриття кредитного ризику роздрібного кредитного портфеля перевищують 40%, що не накладає на банк надмірного навантаження на регулятивний капітал у середньостроковій перспективі. Для кредитних ризиків третьої стадії рівень покриття резервів становить майже 90%, тоді як індикатори другої стадії становлять близько 35%, що відповідає поточним ринковим тенденціям.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

3.1. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю

До процесу кредитування в умовах економічної нестабільності ринкова ситуація висуває підвищені вимоги через погіршення економічних умов існуючих та потенційних позичальників. У сучасних умовах першочерговим завданням банків є розробка та впровадження ефективної системи управління кредитними ризиками. Як правило, кредитний ризик визначається як ризик того, що боржник не поверне кошти відповідно до умов кредитного договору. Існує кілька способів визначення характеру кредитного ризику.

Деякі автори включають в поняття «кредитний ризик» загрозу несплати позичальником основної суми боргу та процентів перед кредитором. Інші концепції кредитного ризику пов'язані з тим фактом, що банк повинен отримати певний прибуток, тобто кредитний ризик – це можливе зменшення прибутку банку, особливо зменшення або втрата частини його власного капіталу через неспроможність позичальника погасити. Погашення та обслуговування заборгованості. Можна зробити висновок, що цей ризик є негативним явищем для банків, оскільки наслідки кредитування повинні приносити банкам прибуток, а не збитки. У той же час результат кредитної угоди може бути позитивним, навіть якщо існує певний ризик протягом усього терміну дії угоди.

Підходи до управління кредитним ризиком – це методи та практики, які можуть впливати на кредитний ризик. Метою цього впливу є зменшення впливу ризику та згладжування коливань величини прибутку компанії, оскільки саме прибуток піддається певному ризику. Процес управління кредитним ризиком слід

відрізняти від підходу до управління кредитним ризиком. Перший – це алгоритм дій банку при виникненні ризику, метою якого є прийняття рішення про усунення ризику, прийняття рішення про застосування різних методів управління кредитним ризиком, моніторинг ризику прийнятої кредитної лінії.

Інструменти мінімізації кредитного ризику діляться на три групи:

- внутрішньобанківські (інструмент розробляється та використовується самою банківською установою);
- міжбанківські (інструменти, розроблені групою банків для зниження ризику спільними зусиллями);
- державні (інструменти управління кредитними ризиками, встановлені державними органами для встановлення нормативних значень окремих показників) [40].

Мінімізація кредитного ризику захищає банки від потенційних втрат за кредитами, які вони надають, і запобігає погіршенню ліквідності та платоспроможності. Для цього необхідно правильно оцінити ризики, вдосконалити систему управління ризиками, визначити передумови виникнення різноманітних ризиків (кредитного, процентного, валютного тощо).

У свою чергу, інструменти мінімізації кредитного ризику всередині банків можна розділити на кілька категорій: превентивні та компенсаційні. До запобіжних заходів належать такі, що знижують ймовірність реалізації кредитного ризику, а компенсаційні інструменти, у свою чергу, дозволять банківським установам зменшити розмір збитків у разі реалізації ризику.

Управління кредитним ризиком – цілеспрямований процес, кінцевою метою якого є мінімізація ймовірності виникнення ризиків та зменшення їх впливу на діяльність банківської установи (рис. 3.1) [41].

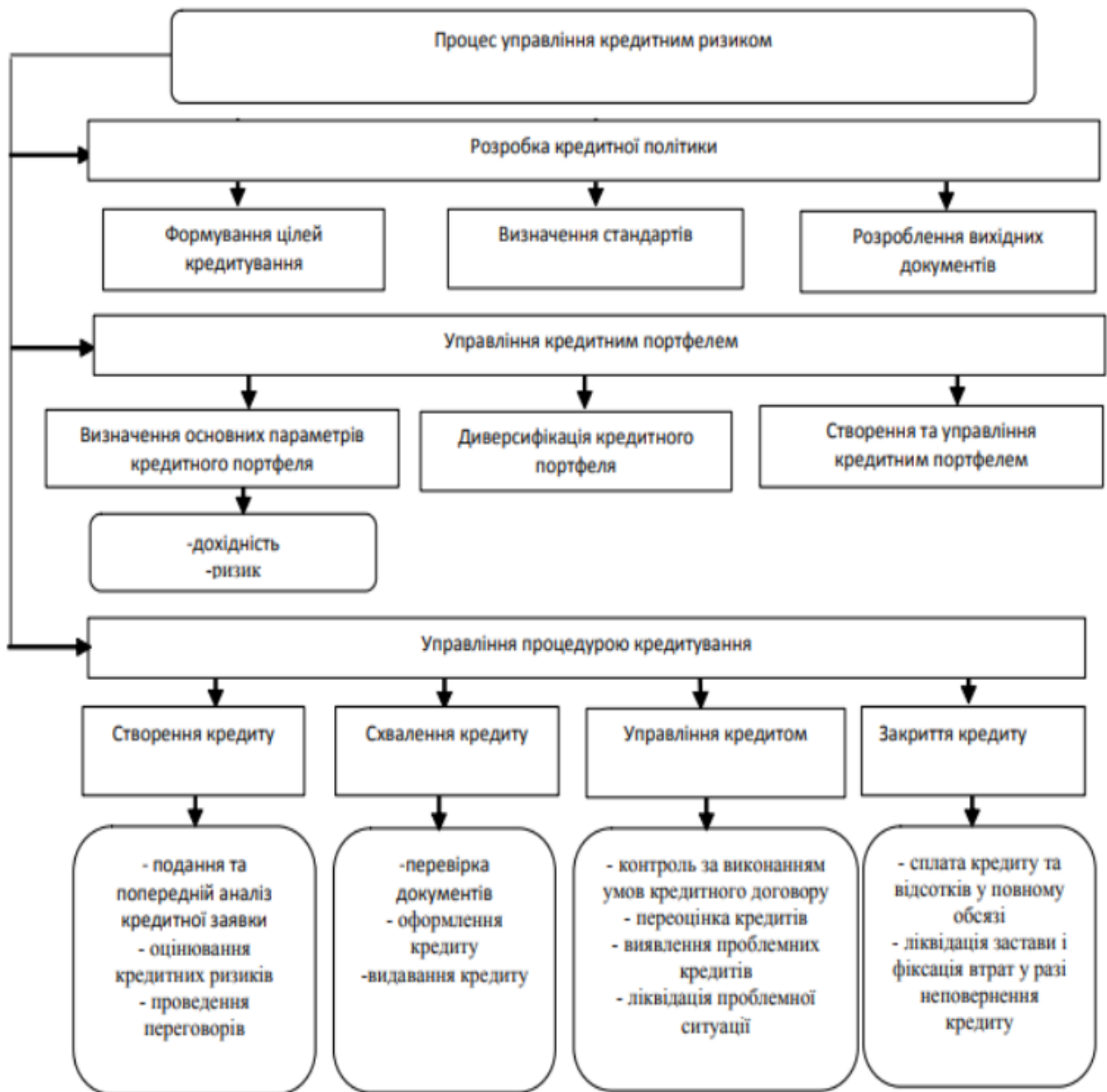

Рис. 3.1. Процес управління кредитним ризиком банківської установи

Превентивні інструменти, які використовуються для мінімізації кредитного ризику під час процесу кредитування, включають: Відносини з кредиторами.

1. Організаційні інструменти, що регулюють відносини позичальника і кредитора.

2. До інформаційних засобів відносяться надання банками споживачам всієї необхідної та коректної інформації про умови кредиту та його загальну вартість, а також консультування клієнта щодо переваг і недоліків обраної схеми кредитування.

3. Оцінка кредитоспроможності позичальника є важливим інструментом у зниженні кредитного ризику. Для визначення кредитоспроможності використовується методологія, яка враховує як фінансові (кількісні), так і нефінансові (якісні) фактори, які можуть вплинути на здатність позичальника виконувати свої зобов'язання за кредитом.

4. Крім того, є два види: гарантія та поручительство. Гарантія – це зобов'язання банку, страхової організації або юридичної особи виконати зобов'язання боржника перед кредитором, викладене в гарантійному листі. Ключова відмінність між ними полягає в тому, що поручитель відповідає лише за умови, викладені в договорі поруки, тоді як боржник зобов'язаний виконувати умови основного договору.

5. Встановлюючи обмеження (лімітування) на кредитування фізичних осіб-позичальників, стає доцільним систематично контролювати та регулювати якість кредитного портфеля банку та його структурну динаміку. Такий підхід також сприяє мінімізації обсягу операцій з одним позичальником. Реалізація кредитної угоди підпорядковується загальним правилам і вимогам, спрямованим на обмеження ризикових позицій.

Проте, якщо позичальник не виконує своїх зобов'язань, банк повинен розробити умови кредитного договору, які дозволяють установі отримати прибуток при мінімізації кредитного ризику. Важливо звернути увагу на такі параметри кредиту, як відсоткова ставка та термін, а також призначення кредиту та інші параметри.

У сучасному світі часто використовується концепція реструктуризації боргу. Це означає, що позичальник може отримати іншу позику або кредит, що покриває поточний, при цьому умови нового кредиту будуть більш вигідними для погашення боргу.

Найбільш часто використовувані заходи реструктуризації боргу позичальника включають пролонгацію або продовження терміну кредиту та надання відстрочки погашення кредиту; зміна схеми кредитування; зниження відсоткової ставки за

кредитом та інші. Такими способами банк не часто користується так як так він визнає свою кредитну політику неефективною.

Банк зобов'язаний створювати та управляти кредитним портфелем високої якості, щоб зменшити виникнення кредитних ризиків. Рівень якості кредитного портфеля безпосередньо впливає на ефективність банку на кредитному ринку та його здатність відновлювати свої позиції на ньому. Це також впливає на адекватність кредитної діяльності банку. Тому критично важливо правильно оцінити та проаналізувати кредитну діяльність та кредитний портфель фінансової установи. Правильний аналіз може спрогнозувати кредитні ризики та навіть усунути їх, таким чином зменшивши фінансові втрати [42].

Комерційні банки використовують не окремі методи зниження кредитного ризику, а поєднання раціональних економіко-математичних моделей і методів, а також досвіду та інтуїції спеціалістів. Основні способи розглянемо на рис. 3.2 [43].

Основною метою в процесі управління кредитним портфелем банківської установи є можливість забезпечити максимальний дохід за певного рівня ризику. Прибутковість кредитного портфеля залежить не тільки від структури та обсягу портфеля, а й від рівня кредитних процентних ставок.

На формування структури кредитного портфеля банку значною мірою впливає специфіка сектора ринку, який обслуговує банк.

Для спеціалізованих банків кредитні портфелі структуровані таким чином, щоб зосередитися в певних секторах економіки.

Для іпотечних банків характерні довгострокові кредити. У структурі кредитного портфеля ощадних банків переважають споживчі кредити та позики фізичним особам.

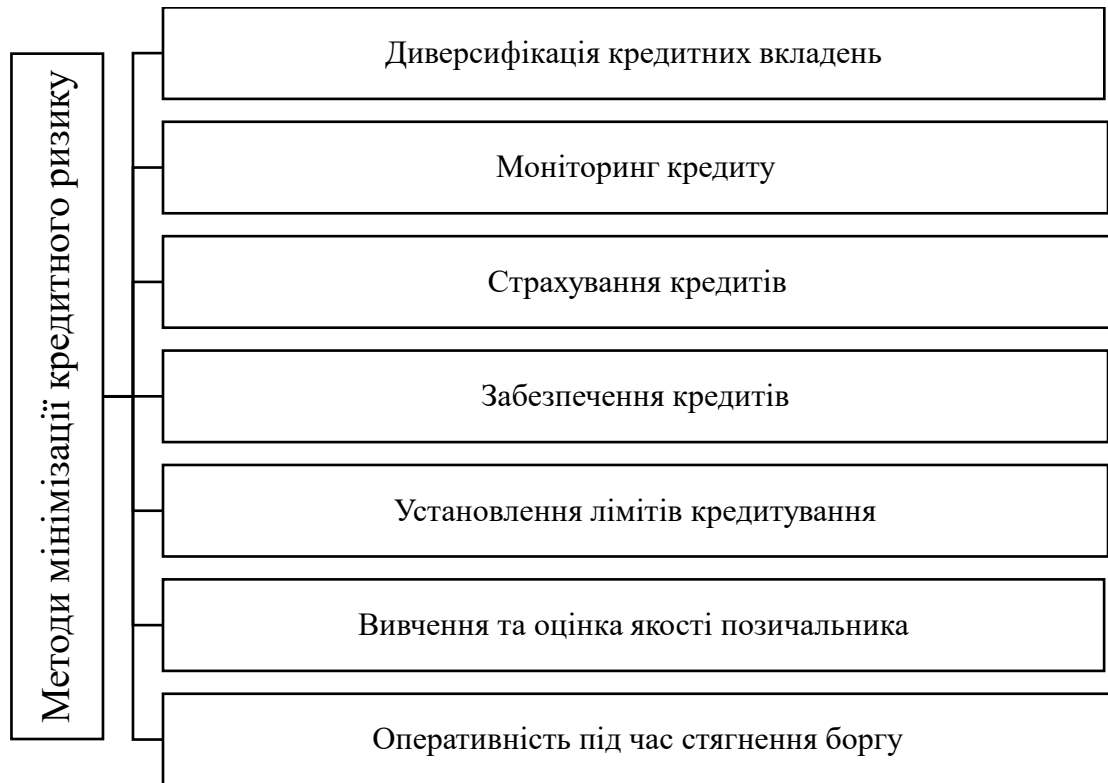

Рис. 3.2. Методи щодо зменшення кредитного ризику

Слід зазначити, що управління кредитним портфелем банку передбачає не тільки управління поточними кредитними ризиками, а й управління рівнем ризику, пов'язаного з простроченням погашення кредитів, затримкою погашення процентних сум, зміною фінансового стану боржника, зниженням його фінансових показників, переїни ліквідності та інше (рис. 3.3) [43].

Необхідно пам'ятати, що таке збалансований портфель. Збалансований кредитний портфель відноситься до банківського кредитного портфеля, який знаходиться в точці найбільш ефективного вирішення дилеми «ризик-прибуток» відповідно до його структури та фінансових характеристик. Оптимальний портфель не завжди збігається зі збалансованим портфелем, оскільки на певних етапах своєї діяльності банк може порушити збалансованість кредитного портфеля, видавши низькоприбуткові та ризиковані кредити. Це робиться для зміцнення конкурентних позицій для завоювання нових ніш на ринку, залучення нових клієнтів.

Рис. 3.3. Процес управління кредитним ризиком банківської установи

Кредитні портфелі вимагають дуже вмілого управління. Може змінюватися якість кредитних портфелів, а перед банківськими установами стоїть завдання запобігати зростанню ризиків і фінансових втрат. Отже, реальний стан будь-якого портфеля залежить від систем управління, які застосовує до нього банк. При цьому остання постійно вдосконалюється, залежно від внутрішніх і мінливих умов діяльності банків і ситуації в країні, особливо економічної ситуації [42]

У процесі формування оптимального кредитного портфеля слід докладати зусиль для реалізації встановленої кредитної політики та вибору найбільш ефективних і надійних кредитних інвестицій. Загальний процес формування кредитного портфеля можна розділити на три основні етапи:

- 1) Сформуванати систему кредитних лімітів відповідно до цілей та стратегії кредитної політики банку;
- 2) Обрати конкретні об'єкти кредиту для включення в кредитний портфель;
- 3) Аналізувати стан кредитного портфеля та виявляти відхилення оперативного управління від оптимальних умов [43].

Система управління кредитним ризиком – це процес, за допомогою якого банки ідентифікують ризикогенеруючі фактори структурних компонентів кредитного ризику, оцінюють їх значення, контролюють їх і контролюють ризикові

позиції для їх мінімізації, забезпечуючи ліквідність, прибутковість і надійність кредитного портфеля (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Система управління кредитним ризиком (поелементна)

Елементи управління	Характеристика
1	2
Етимологічне джерело кредитного ризик	кредит – система відносин між суб'єктами господарювання щодо надання та отримання позики в грошовій чи товарній формі на умовах повернення, строковості та платності
Гносеологія дослідження кредитного ризику	загальнометодологічні положення вивчення кредитних відносин, кредитного ризику та його структурування
Онтологічна сутність кредитного ризику	наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди з банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання
Об'єкти управління структурованого кредитного ризику	ризик виплат; ризик розрахунків; ризик знецінення; ризик трансформації ресурсів; ризик забезпечення банківських позичок; ризик попиту та пропозиції
Тактика управління кредитним ризиком	це конкретні методи оцінки, управління та адміністрування, що застосовуються в банку
Підсистеми управління кредитним ризиком	організаційно-функціональна; моніторинг; інформаційно-методична
Стратегія управління кредитним ризиком	це комплекс заходів, спрямований на підтримку припустимого рівня якості структури кредитного портфеля, адекватності його надійності, ліквідності, рівня і розміру ризиковості
Оцінка ефективності	узагальнена характеристика ступеня досягнення цілей та основних змін, пов'язаних з функціонуванням системи управління кредитним ризиком

Побудовано автором на основі джерела [44].

При формуванні та вдосконаленні банківської системи та кредитного ризику необхідно запозичувати світовий досвід. Методи світових банків, адаптовані до інших економічних умов, теоретично також можуть бути використані на внутрішніх ринках.

Іноземні банки використовують для оцінки кредитного ризику спеціальний метод кредитного рейтингу, який являє собою набір параметрів для оцінки

кредитоспроможності позичальника. Вони характеризуються складністю та порівнянністю всіх факторів кредитного ризику [45].

British Clearing Banks використовує методи «PARSEL» і «SAMRARI» для оцінки потенційного ризику непогашених кредитів.

Методика «PARSEL» можна розглянути як:

- P (Person) – інформація про персону потенційного позичальника, його репутація;
- A (Amount) – обґрунтування суми затребуваного кредиту;
- R (Repayment) – можливість погашення;
- S (Security) – оцінка забезпечення;
- E (Expediency) – доцільність кредиту;
- R (Remuneration) – винагорода банку за ризик надання кредиту.

Методика «CAMPARI» являє собою більш розширену в систему оцінки:

- C (Character) – репутація позичальника;
- A (Ability) – оцінка бізнесу позичальника;
- M (Means) – аналіз чи необхідно звертатися за позичкою;
- P (Purpose) – ціль кредиту;
- A (Amount) – мета кредиту;
- R (Repayment) – можливість погашення кредиту;
- I (Insurance) – спосіб страхування кредитного ризику [45].

Американські банки використовують «правило п'яти С» у своїй практиці кредитування. Перше С означає «характер клієнта», що стосується репутації позичальника, ступеня відповідальності, бажання та здатності повернути борг. Другий С, «спроможність», передбачає ретельний аналіз доходів позичальника, витрат і майбутніх перспектив фінансового зростання. Третій С, «капітал», розглядає активи та майно позичальника. Четвертий С, «застава», стосується здатності позичальника надати достатню, якісну та реалізовану заставу у разі непогашеної позики. П'ятий С, «умови», стосується поточних умов ведення бізнесу та доброї волі, які можуть вплинути на банк і позичальника. Іноді для контролю за

дотриманням позичальником стандартів банку та правової бази діяльності додається шостий критерій – «контроль» [45].

Використовуючи ці методи, міжнародні фінансові установи можуть ефективно зменшити свій кредитний ризик, а також точно регулювати свої кредитні процеси, що призводить до кращого кредитного портфеля.

Вітчизняна банківська система може виграти від практики продажу кредитів. При оцінці кредитного портфеля частина затверджених банком кредитів може бути передана іншим інвесторам, що дозволяє банку повернути кошти, які спочатку були вкладені в кредитні вкладення. Щоб викупити непрацюючі кредити в банків, центральний банк (у таких країнах, як Чилі, Угорщина та Польща) або Агентство з реструктуризації (в таких країнах, як Чехія, Сполучені Штати, Мексика та Південна Корея) можуть безпосередньо взяти на себе зобов'язання процедура [46].

Цікаво вивчити участь незалежних рейтингових агентств в іноземному банківському секторі та їхній досвід оцінки кредитного ризику. Ці рейтингові агентства мають доступ до великої кількості інформації та накопичили значний досвід у створенні неупереджених оцінок усіх можливих сценаріїв. Їх єдиний інтерес полягає в наданні надійної оцінки кредитного ризику банку без будь-яких інших завдань [45].

Кредитні агентства у США, Бразилії, Аргентині є приватними підприємствами, метою яких є отримання прибутку від надання інформаційних послуг. У більшості європейських країн та Японії кредитні установи зазвичай створюються як приватні компанії, що входять до консорціуму кредиторів. Кредитні установи, що діють у Німеччині, є асоціацією восьми регіональних, юридично та економічно незалежних асоціацій (SCHUFA). Його власниками та партнерами є комерційні банки, кооперативні банки, будівельно-ощадні та іпотечні банки, лізингові товариства та підприємства роздрібної торгівлі тощо [46].

У Західній Європі та США скоринг широко використовується в кредитах - як один із методів оцінки кредитного ризику - автоматизовані системи, засновані на математичних і статистичних методах. Вихідним матеріалом для скорингу є

інформація про минулих клієнтів, на основі якої використовуються різні статистичні та нестатистичні методи класифікації для прогнозування кредитоспроможності майбутніх позичальників. Зниження рівня неповернення кредиту західні банкіри відзначають як перевагу скорингових систем [47].

Аудит кредитів широко використовується західними банками. Контроль великих проблемних кредитів може включати повторну перевірку бухгалтерської та фінансової звітності, перевірку документів, якості застави тощо. Під час контрольної перевірки оцінюється кредитоспроможність та фінансовий стан позичальника з огляду на відповідність кредиту кредитній політиці банку. Важливою формою контролю якості кредитного портфеля, яку використовують західні банки, є аудит кредитів. Здійснюється спеціальним відділом, і, на відміну від контролю кредитного інспектора, здійснюється негласно незалежним обслуговуючим персоналом, не пов'язаним з кредитним відділом. Результати аудиту відображаються в спеціальних звітах, які надаються керівництву банку. Окрім оцінки кредитного портфеля, аудиторі також дали рекомендації щодо поглиблення кредитної роботи та, за необхідності, зміни існуючих у банку способів і форм кредитування. Оскільки банк є законним власником запозичених коштів, він має право інтенсивно впливати на позичальника, коли виникають незвичайні обставини [45].

Для визначення шляхів підвищення ефективності кредитної політики АТ «ОТП БАНК» ми будемо використовувати такий метод стратегічного аналізу, як SWOT-аналіз. Метою даного аналізу є виявлення сильних і слабких сторін кредитної діяльності з боку зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливає на діяльність банку, прибутковість та ін.

Зовнішнє середовище включає загальні ринки банківської системи, економічні умови та все інше, на що банки не можуть впливати. Внутрішнє середовище включає в себе продукт банку, всі його переваги і недоліки, Оскільки ми аналізуємо кредитну політику, ми будемо базувати наш аналіз на кредитній стороні діяльності.

SWOT-аналіз кредитної діяльності представлений у таблиці 3.2. На основі аналізу можна зробити висновок, що сильних сторін у банку більше, ніж слабких.

Таблиця 3.2

Матриця SWOT-аналізу для АТ «ОТП БАНК»

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
1	2
<ol style="list-style-type: none"> 1. Є одним із лідерів на банківському ринку. 2. Висококваліфікований персонал. 3. Широкий асортимент послуг 4. Простий процес оформлення банківських кредитів. 5. Високий рівень сервісу. 6. Мережа філій по всій Україні. 7. Зручний мобільний додаток. 8. Власне програмне забезпечення в банку. 9. Наявність системи підвищення кваліфікації персоналу. 10. Якісний кредитний портфель та оновлення до потреб споживачів. 11. Міцні партнерські зв'язки. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. В деяких послугах вищі ціни ніж у конкурентів. 2. Низький кредитний портфель в розрізі іпотечного та авто кредитування. 3. Не повне оформлення кредитів онлайн.
Додаткові шанси (O)	Ризики (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження реальних доходів населення збільшує потребу в кредитних ресурсах для придбання товарів першої необхідності та оплати комунальних послуг, особливо в зимовий період. 2. Постійне зниження облікової ставки НБУ призведе до здешевлення кредитних продуктів банку, що зробить його продукти більш привабливими та доступними, особливо для корпоративного сектору. 3. Погіршення стану конкурентів. 4. Позитивні оцінки міжнародних рейтингових агентств. 5. Зниження вартості кредитних ресурсів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низька платоспроможність населення. 2. Зменшення попиту на банківські послуги. 3. Вихід на ринок нових конкурентів та посилення позицій найбільших конкурентів на ринку. 4. Зростання інфляції. 5. Посилення фінансової кризи. 6. Високі темпи зростання об'ємів кредитування. 7. Нестабільність економічної ситуації. 8. Непередбачуваність воєнних дій.

Джерело: складено автором

Отже, поступове розв'язання зазначених вище проблем у кредитній діяльності банків, особливо за рахунок збільшення активності існуючих клієнтів банку та залучення нових клієнтів, а також збільшення частки корпоративного сектору в структурі кредитному портфелі, збільшення портфеля за іпотечними кредитами та

автокредитами. Також, на нашу думку, важливо надати високу пріоритетність можливості видачі кредитів у мобільних додатках, оскільки сьогодні, спираючись на досвід під час пандемії та воєнних дій це є дуже популярним і актуальним.

3.2. Напрями оптимізації кредитної політики АТ «ОТП БАНК»

Формування кредитної політики є дуже важливим аспектом кредитно-банківської діяльності в цілому. Отже, на підставі проведеного аналізу можна виділити кілька напрямів збільшення вартості кредитного портфеля банку та відповідно визначити кредитну політику АТ «ОТП БАНК»:

1) Збільшення вартості кредитного портфеля та його частки в структурі активів банку за рахунок збільшення активності в корпоративному реальному сегменті при збереженні лідируючої позиції в персональному сегменті, що сприятиме підвищенню прибутковості;

2) за рахунок збільшення іпотеки та автокредитної діяльності, збільшення вартості кредитного портфеля та його частки в структурі активів банку;

3) збільшення кількості можливостей клієнтів у мобільному додатку чи комп'ютерній версії, можливість вільно оформляти кредит онлайн

З метою залучення та обслуговування більшої кількості великих корпоративних клієнтів у процесі реалізації банківської кредитної політики можна виділити деякі методи (Рис.3.4) [54].

Для налагодження підтримки корпоративного сегменту банку важливо організувати його з урахуванням різних факторів, таких як галузева приналежність (таких як сільське господарство, харчова промисловість, транспорт, торговельні мережі, промислове виробництво, енергетика), форма власності (включаючи державні підприємства, ЖЕКи, комунальні підприємства), і розмірами діяльності (наприклад, великі, середні або малі підприємства) [49, с.280-283].

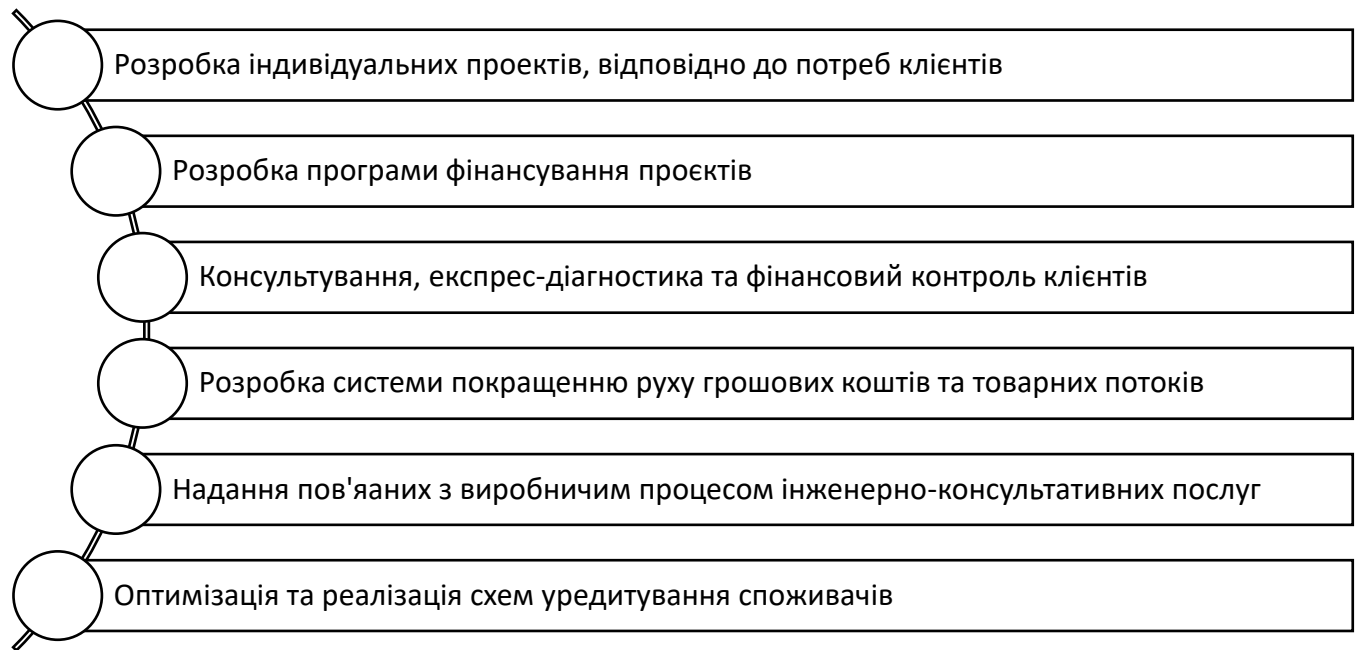

Рис. 3.4. Методи залучення корпоративних клієнтів комерційним банком

Для прискорення та забезпечення сталого розвитку кредитування корпоративних клієнтів банку можна запропонувати такі заходи:

- 1) Створення заходів для Державної програми підтримки цільового кредитування корпоративного сектору є ключовим напрямком її розвитку.;
- 2) Узгодивши стандарти капіталу комерційних банків із міжнародно визнаною практикою, банківський сектор стане більш надійним і безпечним.;
- 3) Одним із способів покращити кредитний ринок є підвищення прозорості інформації, що стосується як кредиторів, так і позичальників.;
- 4) В корпоративному кредитуванні зсув від впровадження технологій створення колективних програм до орієнтації на персоналізовані програми обслуговування, які спрямовані на отримання позитивних економічних результатів для клієнтів, гарантуючи тим самим виконання домовленостей.
- 5) Метою грошово-кредитної ліберальної державної політики є стимулювання зростання корпоративного сектора.;
- б) наголос на розробці ефективних регулятивних заходів і контрзаходів для боротьби з впливом глобалізації на банківську індустрію в країні [50].

Електронний кабінет – це практичне рішення для надання електронних послуг та підтримки клієнтів комерційного банку. Використовуючи Інтернет-

банкінг, вкладники мають доступ до своїх коштів 24/7 з будь-якого місця. Ця функція дає змогу клієнтам виконувати основні транзакції без допомоги професіонала або необхідності фізичного відвідування відділення. Зрештою, ця додаткова перевага, яку надає банківська установа, забезпечує клієнтам зручні та практичні послуги під рукою.

Популярність мобільного банкінгу зростає через все більшу заміну смартфонів і планшетів комп'ютерами та ноутбуками. Також важливо звернути увагу на інноваційні розробки мобільних додатків. Використання мобільних телефонів і планшетів для доступу до Інтернету та отримання електронних послуг стало частиною повсякденного життя завдяки зручності та швидкості, які вони пропонують. Електронний банкінг розвивався разом із розвитком платіжних систем і доступністю таких послуг [51].

Впровадження онлайн-технологій дозволяє банкам суттєво скоротити фінансові витрати. Цього можна досягти за рахунок скорочення витрат на оренду та утримання фізичних приміщень, а також зменшення кількості персоналу, необхідного для виконання необхідних завдань. В результаті також зменшуються витрати на оплату праці. Крім того, використовуючи системи дистанційного розповсюдження банківських продуктів, банк може розширити свою клієнтську базу за рахунок тих, хто не обмежений географічними бар'єрами.

Підходи українських банків до своєї присутності в соціальних мережах різноманітні. Однак наразі навколо банківських сторінок з'явилися певні групи, які перебувають під пильним наглядом і взаємодіють з ними як наявні, так і потенційні клієнти.

Впровадження системи дистанційного банківського обслуговування підвищує безпеку та конфіденційність документообігу всередині банку. Він дозволяє отримувати виписки з деталями вхідних і вихідних документів, а також інформацію про стан рахунку без необхідності відвідування банку. Використання як традиційних, так і дистанційних послуг є важливим для задоволення фінансових потреб різноманітних клієнтів і захоплення більшої частки ринку. У той час як

літні клієнти, як правило, віддають перевагу традиційним банківським послугам, молодші клієнти більше схильні до дистанційних послуг [52].

Онлайн-кредитування в наш час стає все більш популярним. Популярність мікрофінансових організацій (МФО) є яскравим свідченням цієї тенденції. Основною метою цих організацій є надання мікропозик або позик невеликої грошової вартості. Переважна більшість цих позик видається онлайн, не вимагаючи відвідування звичайного закладу.

Дослідження статистики запитів населення у пошуковій системі Google показало значне спадання популярності запиту «кредит онлайн» за останні роки. Динаміку популярності даного запиту за січень місяць кожного року розміщено на рис. 3.5 [48].

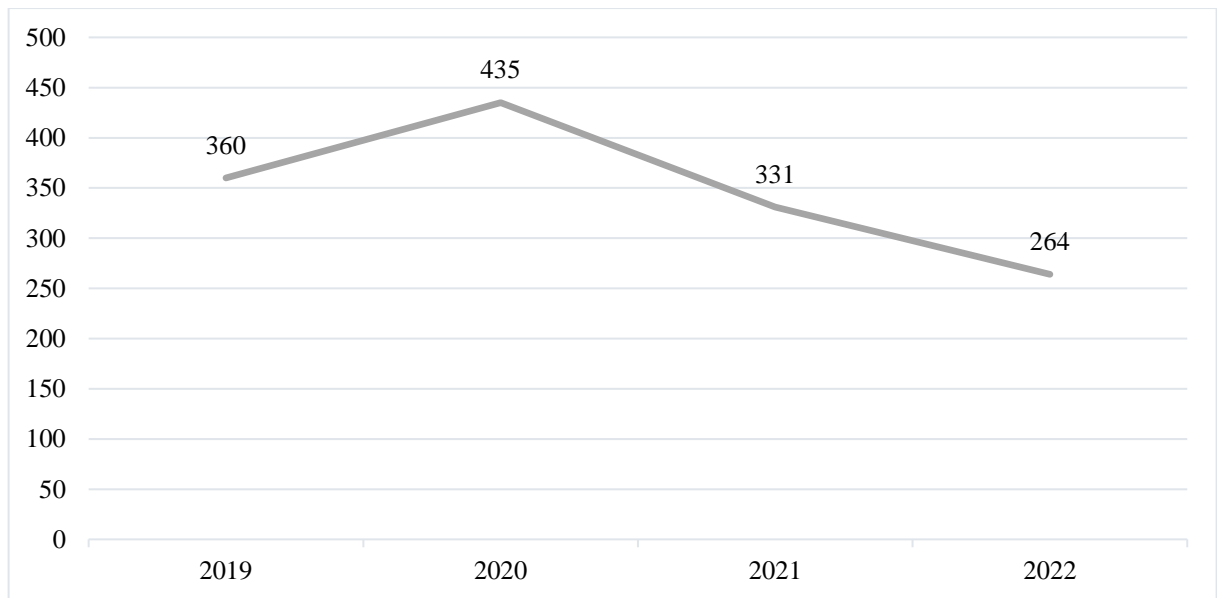

Рис. 3.5. Динаміка популярності запиту «кредит онлайн»

Згідно із статистикою в пошуковій системі Google запит населення «кредит онлайн», був популярним до 2020 року, але з 2021 року почав знижуватися в швидкому темпі.

Незважаючи на значні небезпеки, ця сфера є прибутковою. Як результат, у сучасному суспільстві надзвичайно важливо отримати позику швидко та без зайвих зволікань. Проте, слід визнати, що «ОТП БАНК» цінує унікальність видачі кредиту

та формування кредитного портфеля. Хоча цифрові послуги можуть змінити процес, акцент банку на специфіці залишається незмінним.

Найсучаснішим і передовим способом спілкування між банками та клієнтами є Інтернет. Це середовище забезпечує банкам простий та ефективний спосіб створити власну присутність через веб-сайти, розширити свій фінансовий ринок, вийти на нові сегменти, проаналізувати та передбачити дії своїх конкурентів, а також реалізувати інноваційні стратегії. Інтернет-банкінг – найефективніша, зручна та вигідна форма дистанційного банківського обслуговування. Клієнту не потрібно отримувати або завантажувати спеціалізоване програмне забезпечення; Для доступу до системи та здійснення операцій необхідні лише ім'я користувача, пароль та ключ електронного підпису від банку.

Беручи до уваги прогрес науки і техніки, важливо визнати значний вплив, який він має на поширення онлайн-банківських послуг. Це збільшення банківських послуг через Інтернет призвело до зростання конкуренції між банками. Тим не менш, використання інформаційних технологій залишається серйозною проблемою у вітчизняній банківській системі. В даний час численні іноземні банки пропонують послуги онлайн-депозиту та позики.

Однією з найбільш ефективно реалізованих функцій онлайн-банкінгу є можливість обслуговувати та відкривати кредити, які пропонують банківські установи. Популярність дистанційної обробки кредитів продовжує зростати, оскільки вона пропонує споживачам швидко, зручну та економію часу альтернативу традиційним відвідуванням відділень. Цей спосіб позики надає ряд переваг як комерційним банкам, так і їхнім клієнтам. Однак є й певні недоліки, які необхідно враховувати (табл. 3.3).

Відкриття кредитів онлайн: переваги та недоліки

	Для банківської установи	Для клієнтів
Переваги	<ul style="list-style-type: none"> - За рахунок зниження собівартості онлайн-операцій зберігаються відсоткові ставки, такі, що і у відділенні; - Переведення в електронний формат обробки документів та швидкого прийняття рішення; - Автоматизація процесу прийняття та обробки документів клієнтів; - Зменшення адміністративних витрат. 	<ul style="list-style-type: none"> - Доступ до рахунків з будь-якої точки Землі, при наявності інтернету; - Безпека та надійність онлайн-рахунків, яку створили за рахунок багаторівневої системи захисту (одноразовий смс-пароль); - Доступ до її інформації у зрозумілому вигляді та в будь-який час; - Економія часу на обслуговування.
Недоліки	<ul style="list-style-type: none"> - Витрати на розробку та обслуговування онлайн-сервісів; - Можливість взломів та шахрайських дій; - Присутність помилок в системі; - Оформлення для нових клієнтів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Необхідність мати документи нового зразку або доступ до електронного кабінету; - Наявність телефону чи ноутбуку для роботи з сайтом; - Відсутня можливість живого спілкування.

Джерело: складено автором на основі [54]

Сектор онлайн-мікрокредитування вважається одним із найперспективніших напрямків розвитку на сучасному кредитному ринку, як виявлено раніше. З широким використанням технологічних засобів зв'язку та природною еволюцією потреб клієнтів нововведені економічні категорії мають ряд переваг. Хоча в цих напрямках є і негативна характеристика – найвищий відсоток неповернень кредитів. Невиконаними залишаються до 20% від загальної кількості зобов'язань. Тому питання управління ризиками є надзвичайно важливим у цьому контексті. Гармонійний і сталий розвиток сектору споживчого кредитування значною мірою залежить від якості та адекватності управління потенційними ризиками.

Внесення якісних змін у систему управління ризиками подібних структур є необхідним для досягнення позитивного результату, оскільки очевидно, що інакше такого результату досягти неможливо.

Управління кредитним ризиком є ретельно дослідженим аспектом фінансово-кредитних операцій, з послідовною ідентифікацією позичальника, обмеженнями суми позики та використанням статистичних моделей, таких як скоринг, які є ключовими інструментами для досягнення конкретних цілей і перевірки інформації

про позичальника. Одним із найбільш обґрунтованих і придатних способів управління ризиком є покращення якості оцінки кредитоспроможності клієнта. Тим не менш, найновіші онлайн-категорії споживчих кредитів демонструють відмінні характеристики та відмінності, які призводять до підходів до управління ризиками, які відрізняються від традиційних. Важливо розглянути схему видачі кредиту в АТ «ОТП БАНК» (рис. 3.6).

Рис. 3.6. Схема видачі кредиту АТ «ОТП БАНК»

Що стосується віддаленої перевірки клієнтів, фінансові компанії мають вибір. Залежно від своїх цілей, ресурсів і можливостей програмного забезпечення ці компанії можуть вибирати між двома різними моделями [53]:

- модель для повної віддаленої ідентифікації та верифікації повністю розроблена та доступна;
- модель, яка має обмеження щодо робочого обсягу, спрощена для зручності використання.

Інструменти, перелічені нижче, є невід’ємними компонентами повноцінної моделі віддаленої перевірки клієнта, яка працюватиме без будь-яких обмежень:

- перевірка персональних даних позичальника здійснюється за допомогою систем BankID Національного банку та кваліфікованого електронного підпису (КЕП);

- процес відеоверифікації передбачає використання відео-телекомунікаційних засобів для забезпечення прямої взаємодії між позичальником і співробітником фінансової установи [53].

Вивчивши кредитний портфель АТ «ОТП БАНК» та дослідивши шляхи підвищення ефективності його кредитної політики, ми пропонуємо вдосконалення шляхом посилення «діджиталізації» всіх процесів обслуговування клієнтів. Це пов'язано з еволюцією банківських технологій, що робить доцільним збільшення використання та розширення мереж дистанційного обслуговування. Основна увага цього підходу зосереджена на оптимізації процедур, пов'язаних з керуванням рахунками клієнтів, і підвищенні ефективності системи цифрових платежів.

За основу для розрахунку витрат на удосконалення додатку візьмемо студію зі створення мобільних додатків в Україні – Kitapp.

Розрахунок оновлення додатку відбувається за такими основними критеріями:

- реєстрація користувачів;
- функціонал каталогу;
- послуги;
- новини;
- оформлення замовлення послуги;
- онлайн-чат.

Мобільні застосунки бувають різними за складністю, призначенням і функціоналом, тому назвати єдину ціну неможливо. Кожен критерій ділиться на свої підпункти, які оцінюються в залежності від часу роботи. Розрахуємо приблизну вартість оновлення застосунку в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Орієнтовна ціна оновлення мобільно додатку АТ «ОТП Банк», дол. США

Назва функціоналу	Години роботи	Платформа розробки		
		Крос - платформа	IOS	Android
Реєстрація користувачів				
Перевірка (SMS/email)	6	80	100	90
Головний екран	11	145	195	170
Функціонал каталогу				

Створення каталогу	36	500	620	560
Створення категорій	12	170	210	190
Пошук по каталогу	33	480	580	530
Фільтр, сортування	34	490	610	550
Послуги				
Інформація про послугу	5	65	75	70
Ціна, опис	4	55	65	60
Новини				
Екран новин	7	95	125	110
Push-сповіщення	5	75	95	85
Програма лояльності	58	830	1030	930
Оформлення замовлення послуги				
Оформлення замовлення	9	115	135	125
LiqPay	32	470	570	520
Push-сповіщення	5	75	95	85
Кабінет користувача	66	930	1070	1000
Онлайн-чат				
Чат користувача	60	825	1025	925
Форма зворотного зв'язку	7	100	130	115
Загальна сума	390	5500	6730	6115

Джерело: складено автором на основі [56]

Можемо спостерігати, що загальний час роботи фахівців над оновлення додатку становить 390 годин. Саме від платформи розробки залежить скільки коштує година роботи над кожним пунктом функціоналу додатку. Так вартість роботи фахівця з розробки крос - платформенного додатка становить від 15 доларів за годину, на IOS – від 25 доларів за годину, на Android - від 20 доларів за годину [56]. Щоб застосунок був справді корисним для банку, потрібно просувати, підтримувати, своєчасно оновлювати його – це також потребує витрат, які мають бути включені в загальний бюджет проекту. Термін окупності мобільного застосунку залежить від безлічі факторів.

Проте, оновлення додатку на різних платформах буде коштувати вкладених грошей, що надасть більше можливостей для користувачів, та принесе прибуток, який в найближчий час покриє витрати на оновлення.

Отже 20% користувачів активно користуються OTP Smart [55]. Тому, щоб зробити прогноз, за основу візьмемо, що кількість клієнтів, що користуються банкінгом зростатиме на 5 % щорічно.

Отже, зробимо прогноз структури кредитних коштів «ОТП Банк», використовуючи наведені напрями оптимізації кредитної політики в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Прогноз зміни величини обсягів видачі кредитних коштів клієнтами
комерційного банку АТ «ОТП Банк», млрд грн**

Показники	2022	2023	2024	2025
Кредити корпоративним клієнтам	31,5	33,1	34,8	36,5
Кредити роздрібним клієнтам	7,5	7,9	8,3	8,7
Разом	39	41	43,1	45,2

Джерело: складено автором

Використовуючи запропоновані методи посилення кредитної політики, за прогнозними даними, можна спостерігати позитивну динаміку збільшення кредитів, наданих клієнтам.

Розробка правильної кредитної політики є надзвичайно важливою для керівництва банку. Така політика повинна охоплювати ключові принципи та елементи процесу кредитування, а також визначати пріоритети напрямків, у яких він розвиватиметься. Крім того, він допоможе у створенні кредитного портфеля високого рівня, оскільки визначатиме, які кредити слід включити до нього.

На основі представлених даних можна зробити висновок, що рекомендовані стратегії принесуть користь комерційному банку, збільшивши його кредитний портфель. Розглянемо схематично на рис. 3.7 як відобразяться запропоновані заходи на результати кредитної діяльності банку.

Рис. 3.7. Прогнозна динаміка структури виданих кредитів

Процес кредитного скорингу передбачає використання автоматизованих скорингових систем для оцінки кредитоспроможності позичальника. Це робиться за допомогою скорингових моделей, які використовують статистичний аналіз конкретних персональних даних, щоб забезпечити стандартизовану оцінку їх кредитоспроможності. Скорингова система, яка використовується для оцінки кредитів, не тільки зручна для клієнтів, але й допомагає кредиторам оптимізувати використання ресурсів під час прийняття рішень щодо кредитних заявок.

Принцип, що лежить в основі систем оцінки балів, полягає в тому, що люди з подібними соціальними показниками демонструватимуть однакову поведінку. Це припущення дозволяє розробляти різні статистичні моделі та широко використовувати їх у фінансовому секторі. Щоб оцінити кредитоспроможність клієнта, кредитна організація зазвичай вимагає від нього заповнити анкету з детальною особистою інформацією. Кожна характеристика, зазначена в анкеті, відповідає певній кількості балів. Після перевірки даних і сумування балів приймається рішення про надання кредиту чи ні, виходячи зі спроможності потенційного позичальника його погасити. Скорингові системи найчастіше

використовуються у сфері споживчого кредитування та мікрокредитування для задоволення потреб споживачів.

На основі практичного досвіду було помічено, що використання скорингових моделей, налаштованих відповідно до особливостей та обставин даного ринку, є ключовим фактором у зменшенні ймовірності неплатежів позичальників за своїми кредитами. Зараз на ринку кредитування широко використовуються численні програмні продукти. Однак ці продукти адаптовані до специфікацій традиційного банківського кредитування, що робить їх неефективними при застосуванні до останніх категорій кредитних послуг.

Для підвищення якості оцінки онлайн-позичальників була створена унікальна статистична скорингова модель, яка враховує ключові аспекти кредитування в Інтернеті та складається з шести факторів. Побудова моделі спиралася на систему нечіткого висновку, яка використовувала алгоритм Мамдані. Ця система логічного висновку передбачає отримання нечітких висновків із нечітких посилок і базується на фундаментальних принципах нечіткої логіки [39].

Запровадження нової схеми кредитування є необхідним, оскільки традиційний режим неможливий онлайн. Банку необхідно звернути увагу на збільшення можливостей OTP Smart. У процесі подачі заявки на позику вкрай важливо, щоб реалізоване програмне забезпечення дозволяло клієнтам заповнювати анкету скорингу. Ці дані повинні мати можливість оперативно передаватись до відділу верифікації для оперативного прийняття рішень. Як зазначалося раніше, банк також повинен надати можливість відео- чи фотоперевірки, а також онлайн-підписання документів. Нова схема згідно запропонованих впроваджень розміщена на рис. 3.8.

Таким чином, активна робота банку з удосконалення системи дистанційної ідентифікації та верифікації разом із розробкою скорингових заходів дозволить значно мінімізувати ймовірність високоризикових кредитів під час онлайн-кредитування.

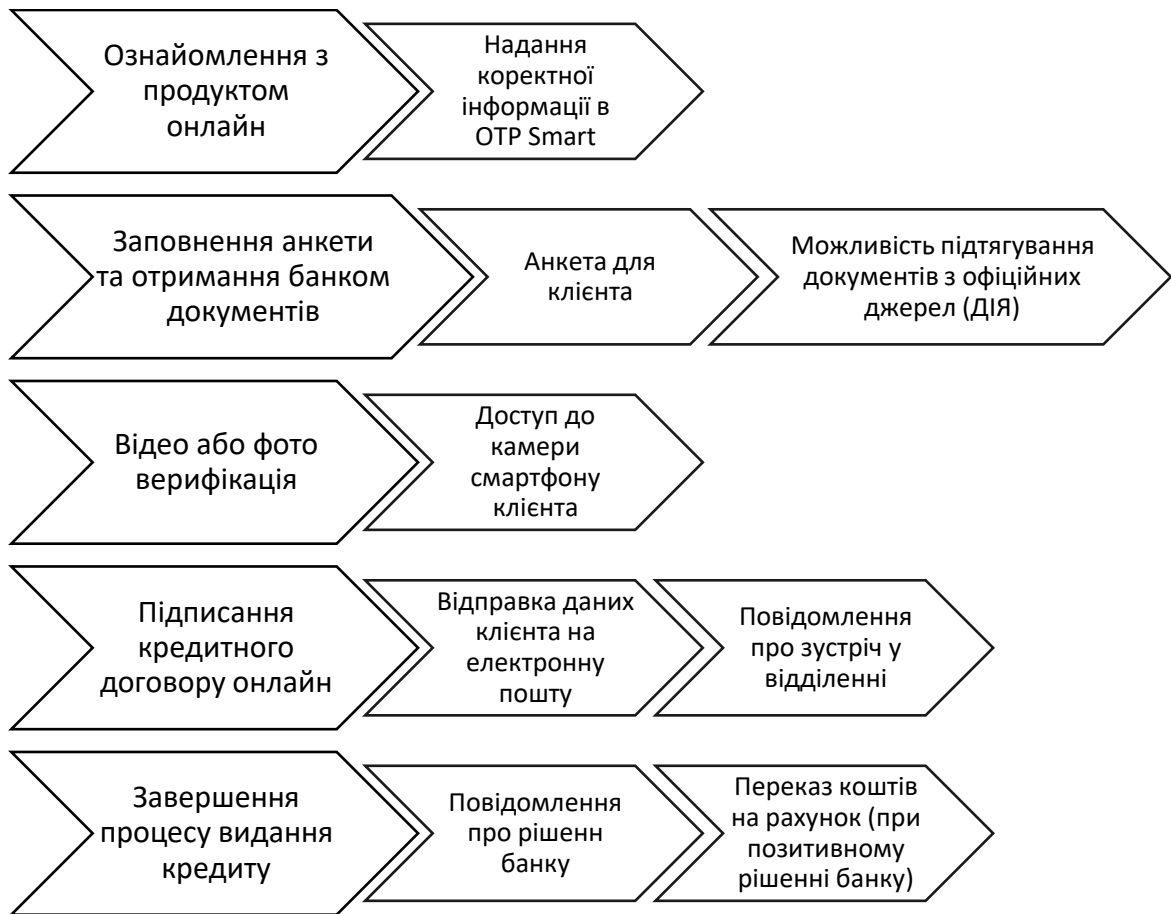

Рис. 3.8. Схема видачі кредитів в OTP Smart після запропонованих заходів

Успішне вдосконалення функціональності банку призведе до позитивних результатів для кредиторів, таких як запобігання фінансовим втратам і надійне розміщення їхніх активів. З іншого боку, кінцеві споживачі також можуть потенційно отримати вигоду від цього вдосконалення, оскільки це може призвести до більшої доступності аналогічних послуг кредитування через зниження річних ставок, які більше не використовуватимуться для покриття потенційних збитків.

ВИСНОВКИ

В роботі визначено сутність кредитної політики комерційного банку, проведено аналіз АТ «ОТП Банк», запропоновано та розглянуто шляхи удосконалення кредитної політики. На основі дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Визначено економічну сутність та роль кредиту в банківській діяльності. Кредитування займає унікальне та важливе місце у сфері фінансів. Комерційні банки пропонують низку фінансових послуг, але кредитування виділяється, оскільки воно відіграє вирішальну роль у визначенні потенційного ринкового зростання економіки. Це досягається шляхом надання тимчасової фінансової підтримки певним фізичним або юридичним особам через тимчасові надлишки інших. Найточніше поняття кредиту визначається через його різноманітні форми, функції та взаємозв'язки. Типи позик, що пропонуються, опосередковано впливають на суть кредиту. Як економічний принцип кредит передбачає ряд специфічних економічних зв'язків, а кредитування домогосподарств стає все більш поширеною практикою в місцевій економіці. Позичання грошей є важливим ресурсом для людей, щоб покращити свій негайний добробут і загальну якість життя. Слід визнати, що кредит не лише задовольняє поточні потреби, а й породжує нові, що в кінцевому результаті сприяє розширенню виробництва на ринку та розвитку вітчизняної економіки.

2. Охарактеризовано кредитний портфель, як фінансовий інструмент банківської установи. Кредитний портфель банку – це сукупність усіх кредитів, які були надані з метою отримання прибутку. Щоб гарантувати, що процес кредитування приносить максимальний прибуток при мінімізації кредитного ризику, банк повинен надати пріоритет якості управління своїм кредитним портфелем. Ця мета є життєво важливою, оскільки в кінцевому підсумку веде до розвитку стабільних фінансів та підвищення довіри суб'єктів господарювання до банку.

3. Досліджено особливості механізму формування та реалізації кредитної політики комерційного банку. Кредитна політика банків полягає в тому, що вона

спрямована на підвищення прибутковості та мінімізацію ризику кредитних операцій. Кредитна політика включає ряд стратегій і методів, які використовуються для досягнення цілей кредитних операцій банку. Встановлюючи ці передумови, кредитна політика відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування кредитного відділу банку. У процесі формування кредитної політики банки повинні враховувати численні фактори, які безпосередньо впливають на їх діяльність. Ці фактори можна класифікувати на три групи, а саме зовнішні, внутрішні та ті, що пов'язані з діяльністю клієнтів, залежно від ступеня їх реалізації.

4. Надано організаційно-економічну характеристику АТ «ОТП Банку». АТ «ОТП Банк», визнаний провідною фінансовою установою України, є одним із найбільших банків країни. Роздрібний сектор банку наразі зосереджений на розширенні мережі відділень, збільшенні кількості окремих послуг, що надаються, та впровадженні найсучасніших електронних послуг, таких як мобільний та Інтернет-банкінг. Наразі банк має здоровий рівень капіталізації, прибутковості та ліквідності як у національній, так і в іноземній валютах. Головною метою банку є створення фінансово ефективної структури, яка максимізує вартість його акцій.

5. Проведено аналіз фінансового стану АТ «ОТП Банк». До 2022 року загальні активи банку становили 91 млрд грн. Слід зазначити, що це зростання супроводжувалося суттєвими змінами в структурі активів за кредитним ризиком. Збільшилась заборгованість перед НБУ, а також зросла заборгованість, яка не становила кредитного ризику, але забезпечувала високу дохідність через жорстку монетарну політику банку. Рентабельність активів за 2022 рік у порівнянні з попереднім роком знизилася на 0,74%. Таке значне зменшення пов'язане зі створенням резервів, які становили 5,7 млрд грн і негативно вплинули на прибутковість банку. У 2022 році банк відчув падіння комісійних доходів через військовий конфлікт та обмеження на валютному ринку, що призвело до зниження ділової активності клієнтів. Крім того, карантинні обмеження також сприяли зниженню ділової активності клієнтів у 2021 році, що негативно вплинуло на комісійні доходи банку. Незважаючи на перегляд курсів валют, комісійні доходи

зросли лише незначно. Незважаючи на це, кількість і обсяг транзакцій значно зросли порівняно з попереднім 2020 роком.

6. Оцінено структуру та динаміку кредитного портфелю АТ «ОТП Банк». У зв'язку зі значним посиленням бойових дій відбулося помітне погіршення якості кредитного портфеля банку. Щоб пом'якшити цей ризик, банк вирішив зменшити рівень ризику, але з часом відновив кредитування як фізичних, так і корпоративних клієнтів. У 2022 році кредитний портфель на оборотні кошти скоротився на приголомшливі 21,7% і склав 32,2 млрд грн раптове скорочення кредитного портфеля банку можна пояснити декількома факторами, включаючи погашення вже існуючих кредитів, скорочення видачі нових кредитів і зниження загальної якості портфеля. Значну частину кредитного портфеля банку становили корпоративні кредити, які склали понад 80% від загального обсягу кредитів, виданих протягом року. Однак це сталося через переоцінку валютної заборгованості корпоративних клієнтів у гривневому еквіваленті. Банк відповів на спалах бойових дій в Україні, запровадивши «кредитні канікули» для сегментації кредитного портфеля та надання короткострокових програм реструктуризації найбільш вразливим сегментам, як на рівні портфеля, так і на індивідуальному рівні. В результаті цієї стратегії відбулося зменшення розміру портфеля споживчих кредитів роздрібного бізнесу.

7. Обґрунтовано необхідність мінімізації кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю. У сучасний час банки надають пріоритет створення та впровадження ефективної системи управління кредитним ризиком. Щоб мінімізувати кредитний ризик, банки використовують тристоронню класифікацію інструментів: ті, що використовуються всередині банку, ті, що використовуються між банками, і ті, що надаються державою. Для реструктуризації боргу позичальника найчастіше використовуються такі заходи, як продовження терміну кредитування, надання відстрочки погашення кредиту, зміна схеми кредитування, зниження процентної ставки за кредитом та ін. Комерційні банки не використовують жодного методу зниження кредитного ризику; натомість вони використовують комбінацію раціональних економічних і математичних моделей, а також досвід та інтуїцію своїх

спеціалістів. Важливо зазначити, що управління кредитним портфелем банку передбачає не лише управління поточними кредитними ризиками, а й рівень ризику, пов'язаного з несвоєчасним погашенням кредиту, затримкою погашення процентів, зміною фінансового стану боржника, зниженням його фінансових показників, змінами в ліквідності та інше. Крім того, розглянуті в роботі методи, що використовуються міжнародними банками, такі як «PARSEL» і «SAMRARI» або «правило п'яти С», потенційно можуть бути адаптовані та використані на внутрішніх ринках.

8. Розглянуто напрями оптимізації кредитної політики АТ «ОТП Банк». Основним напрямом є оптимізація мобільного додатку під потреби клієнтів, тобто, розширення можливостей для швидшого прийняття рішення і оформлення кредитного продукту. Зроблено прогноз зміни величини обсягів видачі кредитних коштів клієнтами комерційного банку АТ «ОТП Банк» за рахунок удосконалення мобільного додатку банку. На даний час велику частку ринку займають клієнти, які бажають реалізувати глобальні плани, тому ними не варто нехтувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кононенко Г. І., Никоненко А. О. Кредитна політика комерційного банку в ринкових умовах. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2021. №16. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-16-7620>
2. Чайковський Я. І. Сучасний стан та перспективи розвитку банківського кредитування. *Банківська справа*. 2005. № 2. С. 36-47. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/6548>
3. Муха І. П., Балабан І. В. Роль кредиту в діяльності банків. *Наука й економіка*. 2016. Вип. 2. С. 35-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nie_2016_2_9
4. Рижкова Г.В. Банківське кредитування як джерело фінансування проектів підвищення енергоефективності підприємств. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 1(13). URL: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/econ-1-2012/214-222.pdf>
5. Гроші, банки та кредит : у схемах і коментарях: навч. посіб. / Б. Л. Луців, Т. С. Смовженко, Б. С. Івасів та ін.; за ред Б. Л. Луціва. 2-ге вид., переробл. Тернопіль: Карт-бланш, 2000. 225 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/18020>
6. Захараш Н.В. Місце кредиту у фінансовому забезпеченні суднобудівних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук. К. 2001. 20с.
7. Основи економічної теорії: навч. посіб. / за ред. В. О. Білика, П. Т. Саблука. К. : ІАЕ, 1999. 560с.
8. Поляк Н. П. Теоретичні аспекти сутності кредиту. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2014. № 6(1). С. 185-188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_6%281%29__37
9. Аржевітін С. М. Сутність та роль кредиту в сучасних умовах. *Економіка та підприємництво*: зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів. М-во освіти і науки

України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; відп. ред. С. І. Дем'яненко. Київ : КНЕУ, 2009. Вип. 23. С. 224–234. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197221547.pdf>

10. Закон України «Про банки та банківську діяльність» Документ 2121-III, чинний, поточна редакція — Редакція від 28.04.2023, підстава - 2970-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення 25.05.2023)

11. Гроші та кредит : підручник / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 892 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/30004>

12. Лагутін В. Г. Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. 215 с.

13. Лиса Н. В., Непочатенко В. О., Корнега А. О. Принципи банківського кредитування. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2016. Вип. 89(2). С. 53-61. URL: <http://surl.li/hinat>

14. Руда О. Л. Кредит як підґрунтя взаємовідносин підприємств та комерційних банків. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 22–25 URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6063&i=3>

15. Сидоренко В. Кредит: сутність, функції та форми прояву. *Світ фінансів*. 2009. Вип. 3. С. 24-33 URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/361>

16. Манжула, Д. П. Роль кредиту в діяльності комерційних банків. *Молодий вчений*, 2016, 2: С. 67-70. URL: <http://surl.li/hinbw>

17. Будка, Лілія Богданівна. «Види кредитування вітчизняних домогосподарств». 2017. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27890/1/16.PDF>

18. Доценко, І. О., & Доценко, В. В. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, № 12 (1), 2017, С. 94- 98. URL: <http://surl.li/hinci>

19. Бугель Ю. Поняття кредитного портфеля комерційного банку та необхідність ефективного управління ним. *Світ фінансів*. 2011. Вип. 2. С. 98-107. URL: <http://surl.li/hincx>
20. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія. Тернопіль, ФОП Паляниця В.А., 2015. 295 с. URL: <http://surl.li/cbzwg>
21. Єпіфанов А. О., Васильєва Т. А. Управління ризиками банків: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2012. 283 с. URL: <http://surl.li/hiney>
22. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: посібник. 2 вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2004. 468 с. URL: <https://buklib.net/books/21908/>
23. Харченко А. М. Кредитний портфель банків України: аналіз, фактори, тенденції. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. URL: <http://surl.li/hinfx>
24. Степаненко К. Р. Особливості формування кредитного портфеля банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 7(3). С. 111-114 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_7%283%29__30
25. Волкова В. В., Власенко О. С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління* № 2(42). 2021. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/11033>
26. Бугель Ю. Поняття кредитного портфеля комерційного банку та необхідність ефективного управління ним. *Світ фінансів*. 2011. Вип. 2. С. 98-107 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2011_2_13
27. Антіпова Н. А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»*: зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків : НТУ «ХПІ», 2010. № 8. С. 17-22 URL: <http://surl.li/hinic>
28. Ковтун М. В., Русіна Ю. О. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку. *Економіка. Управління. Інновації*. Серія : Економічні науки. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_52

29. Островська, Н. Л. Теоретичні та практичні аспекти організації моніторингу кредитної політики в банку. *Ефективна економіка*, № 6, 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_73

30. Омельченко, О. В., Король, Р. М. Роль кредитної політики банку у забезпеченні надійності його кредитного портфелю. *Подільський науковий вісник*, №2 (18), 2021. URL: https://piv.in.ua/images/Magazine/2_2021/2_2021-20-24.pdf

31. Никоненко А. О., Кононенко Г. І. Кредитна політика комерційного банку. *Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу*. 2021. С.178-180 URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/18737/1/DOMIN2021_P178-180.pdf

32. Надієвець, Л. М., Гевал О. О. Складові механізми формування та реалізації кредитної політики банку. *Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту: Економічні науки. Хмельницький*. 2017. №11. С. 155 URL: <http://surl.li/hiooe>

33. Річний звіт за рік, який закінчився 31 грудня 2022 року АТ «ОТП Банк». URL: <http://surl.li/hgyss>

34. Річний звіт за рік, який закінчився 31 грудня 2021 року АТ «ОТП Банк». URL: <http://surl.li/gncwi>

35. Осташ С. В. Кредитна політика комерційного банку та оцінка кредитного портфеля банків України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. URL: <http://surl.li/hgysm>

36. Історія ОТП Банк. URL: <https://www.otpbank.com.ua/about/informations/#history> (дата звернення 08.05.2023)

37. ОТП Банк, Україна. URL: <http://surl.li/gwqcm> (дата звернення 08.05.2023)

38. Характеристика фінансового розвитку фінансово-кредитної установи АТ «ОТП Банк». URL: https://otherreferats.allbest.ru/bank/00733717_0.html

39. Леоненков А. В. Нечеткое моделирование в среде MATLAB и fuzzy TECH. 2005. 736 с. URL: <http://surl.li/hkyjr>

40. Шаповал О. А. Інструменти мінімізації ризику банківського споживчого кредитування. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 1. С. 226-234. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2014_1_29.
41. Кошонько О. В. Необхідність застосування механізму мінімізації кредитного ризику в сучасних умовах. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2015. № 3(3). С. 111-116. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_3\(3\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_3(3)_23).
42. Карпів О. В., Мороз Н. В. Підвищення якості кредитного портфеля комерційного банку. 76-та Студентська науково-технічна конференція. Секція «Економіка і менеджмент»: збірник тез доповідей, жовтень – листопад 2018 року. Львів: Видавництво Львівської політехніки 2018. С. 152–153. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/463061ef-b342-4870-b7b6-020b5f274de5>
43. Куліш Г. П., Кулиш А. П., Кот М. А. Управління кредитним портфелем банку. Глобальні та національні проблеми економіки, 18, 2017 URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/26016?locale-attribute=en>
44. Бугель Ю. Управління кредитним портфелем в умовах фінансової невизначеності функціонування банків. *Регіональна економіка та управління* 2016. С. 60 URL: https://www.academia.edu/34066589/Zhurnal_1_08_sichen
45. Ніколаєнко Ю. В. Світовий досвід та сучасні тенденції у галузі управління кредитним ризиком. *Ефективна економіка*. № 11. 2015. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_53.
46. Прийдун Л. Оцінка зарубіжного досвіду мінімізації рівня проблемної заборгованості у кредитних операціях банків. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє* № 16. 2011. С. 201-209. URL: <http://surl.li/gumaj>
47. Прийдун, Л. Перспективи оптимізації управління кредитним ризиком з урахуванням банківської практики розвинутих країн. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. № 13. 2008. С. 93-99. URL: <http://surl.li/gytli>
48. Динаміка популярності запиту «кредит онлайн». URL: <http://surl.li/gzsou>

49. Баланчук Д.В. Удосконалення роботи менеджерів банку в корпоративному сегменті. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 1. С. 280-283.
50. Кретов, Д. Ю. Особливості розвитку кредитування банками України корпоративних клієнтів. *Глобальні та національні проблеми економіки*, № 17. 2017. С. 665-671. URL: <http://surl.li/hlbpy>
51. Чкан А. С., Чкан І. О. Електронний банкінг для бізнесу і населення як запорука розвитку ринкової інфраструктури. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2020. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/60.pdf
52. Руда О. Л. Дистанційне обслуговування в банківській системі. *Гроші, фінанси та кредит*. 2020. №39. С. 353-358. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/60.pdf
53. Банки отримують нові провідні сучасні інструменти для дистанційної ідентифікації та верифікації клієнтів. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>
54. Бондаренко А. Ф. Сучасні аспекти розвитку клієнтинг - стратегії банку. URL: <http://surl.li/hgysv>
55. Кількість активних користувачів OTP Smart перевищила 200 тисяч. URL: <https://www.otpbank.com.ua/about/news/215023/>
56. Ціна розробки мобільних додатків. URL: <https://kitapp.pro/uk/cina/>

Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2021 рік АТ «ОТП Банк»

**Окремий звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2021 року
(у тисячах українських гривень)**

	Примітки	31 грудня 2021 року	31 грудня 2020 року (як рекласифіковано)	31 грудня 2019 року (як рекласифіковано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	4	3,870,163	3,510,420	3,139,593
Кредити та аванси банкам	5	9,129,391	13,628,078	4,308,470
Кредити та аванси клієнтам	6	40,460,458	27,638,193	25,311,393
Інвестиції в цінні папери	7	14,627,919	12,503,675	10,824,761
Похідні фінансові активи		8,376	10,561	454
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	8	139,143	139,143	139,143
Інвестиційна нерухомість		26,075	27,857	28,152
Поточні податкові активи		110	90	64
Відстрочені податкові активи	16	68,847	76,544	38,747
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	9	344,801	358,631	196,461
Основні засоби	9	948,483	822,412	564,279
Інші фінансові активи	10	118,981	98,434	152,745
Інші нефінансові активи	10	76,697	110,869	77,061
Загальна сума активів		69,819,444	58,924,907	44,781,323
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Кошти банків		1,225	132	189,668
Кошти клієнтів	11	57,064,997	47,838,522	35,401,926
Похідні фінансові зобов'язання		4	844	3,447
Інші залучені кошти		176	267	378,133
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		298,908	279,484	83,939
Інші фінансові зобов'язання	12	1,106,276	1,043,519	767,140
Інші нефінансові зобов'язання	12	137,788	109,274	97,768
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		149,689	81,304	84,827
Загальна сума зобов'язань		58,759,063	49,353,346	37,006,848
КАПІТАЛ				
Статутний капітал	22	6,186,023	6,186,023	6,186,023
Нерозподілений прибуток		3,175,320	1,630,209	(103,513)
Емісійний дохід	22	405,075	405,075	405,075
Результат від операцій з акціонером	22	1,236,294	1,236,294	1,236,294
Інші резерви		57,669	113,960	50,596
Загальна сума власного капіталу		11,060,381	9,571,561	7,774,475
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		69,819,444	58,924,907	44,781,323

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

Володимир Мудрий
Голова ПравлінняНаталія Дюба
Головний бухгалтер

**Окремий звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2022 року
(у тисячах українських гривень)**

	Примітки	31 грудня 2022 року	31 грудня 2021 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	4	4,749,260	3,870,163
Кредити та аванси банкам	5	21,720,592	9,129,391
Кредити та аванси клієнтам	6	29,892,900	40,460,458
Інвестиції в цінні папери	7	32,852,589	14,627,919
Похідні фінансові активи		3,246	8,376
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	8	139,143	139,143
Інвестиційна нерухомість		24,634	26,075
Поточні податкові активи		5	110
Відстрочені податкові активи	16	65,407	68,847
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	9	362,306	344,801
Основні засоби	9	802,462	948,483
Інші фінансові активи	10	330,426	118,981
Інші нефінансові активи	10	62,568	76,697
Загальна сума активів		91,005,538	69,819,444
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		231	1,225
Кошти клієнтів	11	77,736,460	57,064,997
Похідні фінансові зобов'язання		9,233	4
Інші залучені кошти		159	176
Забезпечення:			
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії	24	301,643	298,908
Інші фінансові зобов'язання	12	1,070,480	1,106,276
Інші нефінансові зобов'язання	12	137,164	137,788
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		119,500	149,689
Загальна сума зобов'язань		79,374,870	58,759,063
КАПІТАЛ			
Статутний капітал	22	6,186,023	6,186,023
Нерозподілений прибуток		3,772,426	3,175,320
Емісійний дохід	22	405,075	405,075
Результат від операцій з акціонером	22	1,236,294	1,236,294
Інші резерви		30,850	57,669
Загальна сума власного капіталу		11,630,668	11,060,381
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		91,005,538	69,819,444

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

Додаток В

Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2020 рік АТ «ОТП Банк»

**Консолідований звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2020 року
(у тисячах українських гривень)**

	Примітки	31 грудня 2020 року	31 грудня 2019 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та рахунки у Національному банку України	9	3,510,420	3,139,593
Кошти в банках	10, 23	13,628,078	4,308,470
Кредити клієнтам	11, 23	27,797,157	25,469,028
Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	12	6,606,201	3,631,783
Інвестиції, що оцінюються за амортизованою собівартістю	13	5,901,418	7,212,296
Основні засоби та нематеріальні активи	14	736,439	570,535
Активи з права користування	15	448,590	191,946
Поточні активи з податку на прибуток		5,163	5,137
Відстрочені активи з податку на прибуток	8	76,544	38,747
Інвестиційна нерухомість		27,857	28,152
Інші активи	16, 23	224,139	233,118
ВСЬОГО АКТИВІВ		58,962,006	44,828,805
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків та інших фінансових установ	17, 23	399	567,801
Рахунки клієнтів	18, 23	47,337,814	35,094,301
Орендні зобов'язання	19	450,684	174,425
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		81,304	84,827
Інші зобов'язання	20, 23	996,963	793,970
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		48,867,164	36,715,324
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	21	6,186,023	6,186,023
Емісійний дохід	21	405,075	405,075
Інший додатковий капітал	21	1,236,294	1,236,294
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		125,999	71,001
Нерозподілений прибуток		2,141,451	215,088
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		10,094,842	8,113,481
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		58,962,006	44,828,805

Затверджено до випуску керівництвом Групи та підписано від його імені:

Володимир Мудрий
Голова Правління

29 березня 2021 року

Наталія Дюба
Головний бухгалтер

29 березня 2021 року